P. II 1248

REVISTA BUCOVINEI

LEON GOIAN

P. 86/85

Anul II. No. 12 ▪ Cernăuți, Decemvrie 1943

Anul II. Nr. 12 Cernăuți, Decembrie 1943

Revista Bucovinei

Proprietar: Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina

Secretari de redacție: Traian Cantemir, Dragoș Vitencu

Înreg. la Trib. C-ți în reg. publ. period. sub No. 1/1942.

Apare lunar în cel puțin 48 pagini. Redacția și Administrația: Cernăuți, Piața Unirii 3 (Palatul Național), Tel. 1512. Abonamentul: anul 500 lei, pe 6 luni 250 lei.

Colaboratorii revistei: *S. Anton, George Antonescu, V. Arinaru, Areta Băcu, Radu Băcu, Silvia Bălan-Brătianu, C. Bivolaru, Leonida Bodnărescu, Aurel Bogaci, Apollo Bolohan, N. I. Boutaș, Tr. Cantemir, I. Cârdei, Adelina Cârdei, Tr. Chelaru, Ghedeon Coca, Pimen Constant, George Drumur, George Fonea, B. Frunte, Oreste Gherasim, Maximilian Hacman, Manole Haivas, Emanoil Iliuț, Dumitru Isac, Procopie Jitariu, Teofil Lianu, Melania Livadă, Constantin Loghin, Dimitrie Loghin, Ion Luța, Petre Luța, Ilie Mandiuc, George Maxim-Burdujanu, Dimitrie Moldovanu, Leca Morariu, Victor Morariu, Ion Negură, George Nimigeanu, George Noveanu, George Păträuceanu, George Pivin-Leandru, Teodor Plop, Augustin Z. N. Pop, Sebastian Popovici, Cuchi Puiu, Oltea Pușcariu, George Putneanu, Grigore Ratiu, Milan Sesau, George Silver, Tudor P. Stoica, Mircea Streinul, Leon Șandru, Nicolai Tăutu, Nicolai Teaciuc-Albu, George Tudoraș, George Tudoran, Laurentie Tomaiagă, Claudin Usatiuc, Aurel Vasiliu, Nic. Vlădescu, Dragoș Vicol, Alexandru Vitencu, Dragoș Vitencu, George Voevidca, E. Ar. Zaharia și Emil Zegreanu.*

Acest număr cuprinde: *Victor Morariu:* Centenarul lui Goian. *Em. Iliuț:* Din însemnările lui Leon Goian. *Adelina Cârdei:* Extaz, Rugă (versuri), *Aurel Vasiliu:* Dragoste și moarte (nuvelă), *Dragoș Vicol:* Maria (versuri), *Ion Cârdei:* Alai medieval (versuri), *Ghedeon Coca:* Paianjenul (versuri), *Em. Zegreanu:* Prea multă lumină (versuri), *Leonida Bodnărescu:* Căutarea gazdei (studiu de folklor), *Dim. Loghin:* Panerul cu rod (versuri) *Procopie Jitariu:* Rea știință (folklor), *N. Teaciuc-Albu:* Von den hunderten von Masten (trad. din M. Eminescu), *Pe urmele vremii:* † A. V. Macri. Al. Popescu-Telega hispanist *(E. Ar. Z.)*, Același Gh. Oprescu *(Leca Morariu)*, Dimitrie Onciul. Universitatea cernăuțeană, Bustul lui Eminescu la Cernăuți, Universtatea liberă, Secția Storojinet a Soc. p. cult., Tipografia „Mitropolitul Silvestru", Traducerile. Etica națională a lui Mihai Sadoveanu *(D. V.)*, Epaminonda Bucevschi, gloria picturii arborosene *(I. Cârdei)*. Comentarii coreografice *(Melania Livadă)*, *Cărți și reviste.*

Anul II. Nr. 12 Cernăuți, Decembrie 1943

Revista Bucovinei

Centenarul lui Leon Goian
(1843—1911)

In seara de 4 Noemvrie a. c. s'a comemorat, simultan, la Suceava și la Cernăuți, centenarul nașterii aceluia care a fost Leon Goian — la Suceava printr'un concert festiv al Reuniunii muzicale — dramatice „Ciprian Porumbescu", precedat de o conferință a d-lui Emanuil Iliuț, fost director de liceu și inspector școlar, iar la Cernăuți, în cadrul uneia din academiile „Armoniei", printr'un cuvânt festiv al celui ce semnează rândurile de față. Dacă reuniunea sucevană îl sărbătoria pe membrul său onorific și fondator și marele său ctitor, care pe patul de moarte, la 1911, i-a testat avutul său muzical, — „Armonia" îl omagia pe primul său președinte, dela 1881—1886.

Leon Goian e o frumoasă figură din trecutul muzical al Bucovinei românești, răsărită din mediul acelei vechi boierimi moldovenești, care s'a ilustrat în atâtea domenii ale vieții publice. Vechimea Goianenilor ne-o atestă de pildă Pârcălabul Goian din „Apus de soare" al lui Delavrancea.

Leon s'a născut deci la 1843 la conacul boieresc Jadova, în jud. Storojinet. Dacă despre Ciprian Porumbescu știm că, la vârsta de patru ani, zicea acum din vioară „Mâi ciobane dela oi", Goian ne povestește, în memoriile sale, scrise nemțește sub titlul „Mein Musikleben" — manuscript păstrat în biblioteca reuniunii „Ciprian Porumbescu" din Suceava — cum, de copil, „pe o vioară a sa rudimentară, fabricația unui țăran din satul său, își execută prima sa inspirație melodică" [1].

---

[1] *V. „Istoricul muzical al Bucovinei după memoriile lui Leon cavaler de Goian" în cartea lui M. Gr. Poslușnicu „Istoria muzicei la Românii". București 1928. — Vezi și rezumatele din aceste memorii publicate de Victor Morariu, în ziarul „Viața nouă" din Suceava, 1915.*

Părintele său, apreciindu-i talentul, îl încredințează pe rând la cinci profesori violoniști. Dar la Lăpușna, vestită vilegiatură a Bucovinei, băiatul aude taraful lui Moș Niculai Picu dela Suceava, Barbu Lăutaru al Bucovinei, și se încălzește de farmecul muzicei românești. Și iată evocarea chipului vestitului lăutar: „Moș Neculai, om de statură mijlocie și robustă, blond, în vechiul port moldovenesc, cu zobon, antereu, brâu, pe cap cu un fes turtit și cu canaf albastru, era un artist al vioarei, din care cu îndemânare scotea un sunet mare, puternic și plin de simțire, dar pe cât de frumos, pe atât de simțit cânta el plângătoarea doină și cântecele de jele...". Goian mai ține să releve că Picu nu era țăran de origine, ci român, și că se bucura în societate de o distinsă atențiune, și ca om, nu numai ca artist. Vorbe de cald omagiu îi închină și celuilalt mare lăutar al Sucevei, Grigore Vindereu, ucenicul și urmașul lui Niculai Picu: „Devenind prieten al lui Grigore Vindereu, aveam adese conveniri muzicale. Cu prilejul sărbătorilor de Paști, Crăciun, Grigorie mă vizita regulat cu taraful său; atunci îmi luam și cu vioara și cântam cu Grigorie și cu tovarășii lui împreună dragile mele piese. Grigorie cânta și „Carnavalul de Veneția" a lui Paganini, cu variațiuni proprii ale sale, căci nu cunoștea notele".

La vârsta de 11 ani (1854), Leon Goian se învrednicea să coopereze cu vioara într'o simfonie de Haydn. Activează apoi în Filarmonica din Cernăuți, înființată la 1862 și pusă sub prezidența lui Iacob Miculi, fratele celebrului pianist și compozitor Carol Miculi, elev al lui Chopin. Sunt anii, în care Goian își făcea studiile liceale la Cernăuți. Din timpul acesta datează un episod, care evidențiază românismul din sufletul adolescentului. A fost cu prilejul unei serenade în cvartet, în onoarea unui catehet rutean, care îi invită pe cântăreți la un dineu, pentru ca aci, într'o cuvântare, să spună, în limba sa, cuvintele: „Noi cu toții trebue să ne unim, căci avem de luptat în contra Polonilor, Nemților și a Românilor" — cuvinte care îl deprimară profund și-l revoltară pe elevul lui Aron Pumnul, despre care memorialistul ne spune că: „... român convins", totuși „nu ne-a atins cândva chestiunea naționalităților", — ceea ce ar însemna că apostolul naționalist, profesor austriac, se va fi ferit la catedră de a atinge chestia conflictelor naționale.

În anul 1861, Goian, terminându-și studiile liceale, „cu o considerabilă practică muzicală", trece la Viena, unde stă până la 1866, ca student al facultății de drept, dar și al Conservatorului de muzică. Anii aceștia, petrecuți în marea capitală a muzicei, au însemnat nespus de mult în evoluția muzicianului și a violonistului executant.

În Martie 1866 intră în serviciul statului, la tribunalul din Cernăuți, unde activează în societatea filarmonică (Musikverein), dirijată de fostul său profesor Franz Pauer. Aice mai cunoaște pe organistul și poliinstrumentistul Iosef Zwonicek, pe violoncelistul Vogel și pe Adlbert Hrimaly [1]), violonist, șef de orchestră și compozitor, originar din Boemia, venit la Cernăuți la 1874, ca director al școalei de muzică. Goian mai înființează, chiar la 1866, și un cvartet de coarde permanent, în care se executa de preferință muzică de cameră de Haydn, Mozart etc. În acelaș timp activa și în alt cerc muzical, al lui Vogel, unde de asemenea se făcea muzică clasică.

La 1868 trece la judecătoria din Suceava, unde îl găsește pe Ștefan Nosievici, primul profesor de muzică al liceului din Suceava, compozitor care s'a ilustrat prin corurile „Drum bun, doba bate" și „Măi tătare". Nosievici înființase un ansamblu coral bine instruit, de vreo 50 de persoane, care dădea concerte foarte apreciate, dela 1869 sub egida societății muzicale, înființată în acest an din inițiativele asociate ale celor doi prieteni. Și la Suceava, Goian și-a înființat cvartetul de coarde, pasiunea sa, la care n'a renunțat până la moarte.

Dar Nosievici moare chiar în anul înființării societății, iar Goian e transferat, la 1874, la tribunalul din Cernăuți, încât mișcarea muzicală din Suceava ajunge în declin. În schimb

---

[1]) *nume cehesc; se cetește „Jimali".*

„Musikverein-ul" din Cernăuți cunoaște o perioadă de avânt, sub prezidența lui Victor baron Stârcea (1874—1885) și sub conducerea muzicală a lui Hrimaly. Goian își reînființează cvartetul de coarde, care ocupă, un loc de frunte în concertele societății. Dar Leon Goian, care își punea astfel talentul și cunoștințele muzicale în serviciul unei societăți germane, era totuși Român. De aceea a fost membru în comitetul „Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina", dela 1875—1885; la 1876, el fu printre acei cari semnară petițiunea Românilor bucovineni pentru românizarea liceului din Suceava, iar la 1881 e chiar în fruntea întemeitorilor „Armoniei" românești, menită să cultive în prima linie muzica națională lumească și bisericească. Sub prezidența lui, „Armonia" desfășoară o activitate bogată de concerte și reprezentații de teatru și publică o liturghie și o colecție de 18 coruri bărbătești. Urmează însă la 1885 transferarea lui Goian la Suceava, în calitate de procuror la tribunalul de acolo — și deci declin la „Armonia", pe care o va înviora abia maestrul Tudor Flondor.

La Suceava, Goian își continuă activitatea în cadrul „Musikverein" -ului; dar la 31 Decemvrie 1907, prestigiul său îl cheamă la prezidența reuniunii „Ciprian Porumbescu", într'un timp de criză la conducerea ei. Totuși Goian n'a primit conducerea, „din considerațiuni sanitare" motiva el. Dar d. Rudolf Gassauer, fost profesor la liceul din Suceava, acum la Berlin, în studiul său „Suceava muzicală de altădată" (1937) arată alt motiv pentru acest refuz: „îi impunea rezerve ...numele lui Ciprian Porumbescu, care evoca atitudini iridente". Să nu uităm că Goian era magistrat, procuror chiar și că în procesul „Arboroasei" funcționase sub ordinele procurorului.

Adevăratul sentiment pentru reuniunea „Ciprian Porumbescu" și l-a arătat pe patul de moarte, testându-i averea sa muzicală: 3 vioare, 2 violoncele și o violă și o bibliotecă întreagă de note, în majoritate muzică de cameră, apoi concerte de vioară etc. A încetat din viață la 16 Octomvrie 1911.

Este cât se poate de impresionant și de caracteristic faptul că, între hârtiile lăsate de el, s'a găsit programul de

lucru al cvartetului său săptămânal de coarde, pe toată iarna 1911/12.

Muzicianul Leon Goian n'a fost compozitor; totuși numele lui va trăi și printr'o frumoasă compoziție: este „Hora lui Goian", pe care i-a închinat-o prietenul său, Constantin cavaler de Buchenthal, rudă cu Flondorenii, compozitor ce s'a ilustrat printr'o serie de hore pline de avânt, culminând în „Hora Junimii".

VICTOR MORARIU

Din însemnările lui Leon Goian [1])

În luna lunie 1881 am plecat la Carlsbad, pentru a-mi restabili sănătatea. Aici am cunoscut excelenta capela a stabilimentului balnear și pe vrednicul ei dirijor Labitzky. Rugat de mine, s'a oferit cu drag să execute „Eroica" de Beethoven, marșul funebru din „Siegfried" și Danse macabre" de Saint Saëns. Eram un vizitator asiduu al concertelor sale simfonice. am ascultat opere însemnate, prezentate în mod impecabil, pe urmă am fost invitat de Labitzky, să cooperez între primii violiști din orchestră, dar am refuzat cu mulțumiri această invitare.

Pe când mă găseam în Carlsbad, s'a înființat în Cernăuți societatea românească de muzică „Armonia". Această societate și-a fixat drept program cultivarea și răspândirea muzicei naționale românești. La adunarea generală de constituire am fost ales președinte și am îndeplinit această funcțiune până la transferarea mea la Suceava, la sfârșitul lui August 1885. — În anul 1881 a venit la Cernăuți Hans Horner, ca profesor de muzică, solo-celist al capelei de muzică din

[1]) Fragment din manuscrisul lui *Leon Goian* „Viața mea muzicală — 1850—1908 —, însemnări închinate iubitei mele viori". Suceava. — Această lucrare, cuprinzând 50 și jumătate coale, scrise de mâna lui Goian, este alcătuită în limba germană și se păstrează cu pietate în biblioteca Reuniunii de muzică și artă dramatică „Ciprian Porumbescu" din Suceava, care la ultima adunare generală, a hotărît să o publice, în traducere românească.

Carlsbad. El fu angajat ca maestru-dirigînte al corului „Armonia". Societatea s'a desvoltat încet, nu fără a aduce realizări apreciabile. Dar concertul inaugural nu s'a dat decât la 2 Aprilie 1883. Cu această ocazie domnişoara Eugenia Tomiuc, care făcea parte din numărul membrilor societăţii, a cântat foarte drăguţ concertul pentru pian de Hummel, fiind acompaniată de un cuartet de coarde. Tot cu această ocazie, cuartetul nostru a cântat, de data aceasta sub conducerea lui Hrimaly, ca primviolonist, cuartetul acestuia F, al cărui andante conţine variaţiuni asupra unei teme româneşti, pe care eu i-am furnizat-o lui Hrimaly. „Armonia" a aranjat foarte adeseori producţiuni muzicale în stil mai mare: eu am luat parte la coruri, câteodată şi ca violonist. Împreună cu pianista, despre care am amintit mai sus, am executat odată Sonata F de Grieg, şi altădată ca o reluare din timpul copilăriei, acea „6ème Air variée" de Ch. Bériot, apoi, împreună cu doamna Virginia Turcan şi cu fratele ei Dr. Erast Mandicevschi, Trio op 1 Nr. 3 de Beethoven. În timpul când „Armonia" era pe cea mai bună cale de desvoltare, s'a ivit un compozitor naţional, care promitea mult. Acesta a fost Tudor Flondor, fiul marelui proprietar Flondor din Storojinet. Muzicant diligent, violonist şi pianist, el a compus o operetă în trei acte „Baba Hârca", folosind în parte motive de invenţie originală, în parte prelucrând melodii naţionale româneşti. Flondor s'a dovedit drept un compozitor talentat şi cu bune dispoziţiuni muzicale; el a compus mai târziu mai multe operete, ca „Noaptea sf. Gheorghe", şi „Moş Crocârlan" şi le-a prezentat cu mare succes. În „Baba Hârca" a jucat el însuşi, în mod excelent, rolul din titlu, al unei bătrâne vrăjitoare.

Când „Armonia", în anul 1882, urma să-şi ocupe noul sediu, am luat eu în paza mea, pentru un timp, pianul societăţii, un modest pian marca Cramer-Mayer. Faptul că aveam în posesia mea acest instrument mi-a readus în memorie lecţiile de pian ce am luat în copilărie. Până acum cântasem, după auz, câteva dansuri şi mici melodii. Acuma mi-a venit pofta să fac încercări, în continuare, la pian şi m'am hotărît să iau lecţii. În această hotărîre m'a stăpânit o idee: să realizez acompanierea cântecului vocal cu pianul la patru mâni. M'am adresat lui Hans Horner şi am început a învăţa. Bine înţeles, a trebuit s'o iau cu totul dela început şi am pornit deci, dela primele elemente ale şcoalei Louis Köhler. Lucrul progresa destul de anevoie. Pe urmă am ajuns la cursul pentru progresaţi al lui Czerny: printre exerciţii au fost sonatine de Haydn, Clementi,

Kuhlau, Beethoven, pe care le-am cântat, cu timpul, cam aşa şi aşa. Dintre sonetele lui Mozart am învăţat-o pe aceea în C dur cu gingaşul andante în G şi minunata sonată în mol, amândouă însă incomplet. Am exercitat şi m'am trudit necontenit, zilnic, câte trei şi patru ore. Aceste exerciţii au durat până la anul 1884 şi parte din acest an.

Firesc, ţinând seama de această cheltuială de timp, apoi ţinând seama de obligaţiunile mele profesionale şi sociale, nu am mai avut vreme să mă ocup mult cu vioara. Consecinţele, firesc, nu au întârziat. Şi, când într'o zi, m'am apucat, aşa cum făceam atâţia ani în urmă, să cânt la vioară, puterile nu m'au mai slujit: dexteritatea degetelor, mânuirea arcuşului, toate erau ca pierdute. M'a cuprins o spaimă, când mi-am dat seama, că, pe de o parte, nu am învăţat pianul, şi că, pe de alta, am uitat vioara! Hotărîrea a fost luată imediat: Pune capăt lecţiilor la pian şi întoarce-te, cu toată căinţa, la vioară, dedică-te din nou studiului instrumentului tău preferat! Profesorul de pian a fost concediat, şi am început iarăşi a cânta harnic la vioară. A trecut un timp, până când am revenit la nivelul de mai înainte. Dar paralel cu exerciţiile de vioară cântam şi la pian, până la o vreme şi tot mai rar, iar astăzi aproape deloc, aşa că l-am şi uitat.

Deoarece a trebuit să restitui îndată pianul Cramer-Mayer, mi-am cumpărat la magazinul M. Gruder în Cernăuţi un admirabil pian marca Friedrich Ehrbar, pe care îl am încă şi care, dat fiind că rareori am cântat la el şi dat fiind felul meu de a lovi clapele în mod linistit, este conservat încă foarte bine. Acest pian îmi face bune servicii la reuniunile muzicale, deşi atari reuniuni se fac extrem de rareori; dacă, din întâmplare se găseşte prezent la mine un pianist sau o pianistă, aceştia sunt încântaţi de frumuseţea sunetului şi de minunata tehnică a instrumentului.

În timpul petrecerii mele de 11 ani în Cernăuţi, există acolo „Reuniunea de cântare pentru bărbaţi" de sub conducerea dirigentului Vinzent, care era în acelaş timp scriitor şi compozitor muzical. Acestei reuniuni bine instruite, îi aparţineau, ca solişti, consilierul de contabilitate Fritz Wilhelm, cătihetul Pilawski tenori foarte buni, catihetul Stryjski basist eminent, studentul şi prefectul de district de mai târziu Julius Patak, care avea cel mai frumos bariton ce l-am auzit în viaţa mea şi care era şi un foarte util violonist, cântăreţ la violă şi la celo; în fine foarte îndemânaticul Otto Wilhelm, fratele tenorului amintit. Reuniunea de canto a dat, ce-i drept,

prestațiuni bune, dar urmărea mai mult scopuri de viață socială, în afara de cultivarea adevăratei arte. Din această cauza s'a ajuns la conflicte între Filarmonica și Reuniunea de canto. Aceste conflicte nu au luat sfârșit decât, după ce Vinzent a părăsit Cernăuții și Hrimaly a luat conducerea Reuniunii de canto și după ce această Reuniune a fost chemată să participe la marile producțiuni artistice și a putut desfășura o activitate artistică.

O importantă întorsătură în viața mea muzicală s'a ivit în Septembrie 1877, când am dobândit o minunată vioară, confecționată de maestrul „Joseph Quarnerius filius Andreae fecit Cremonae sub titulo Lt. Iheresiae 1702". Acest instrument admirabil îl procurase d-l George Flondor, pentru numitul compozitor Tudor Flondor, dela fabricantul de instrumente C. Hermann Voigt, prin mijlocirea fratelui lui Tudor, Constantin Flondor. Instrumentul nu plăcu lui Tudor Flondor. Atunci George Flondor îmi trimise acest instrument și mă îndemnă să-l cumpăr. S'a cerut prețul de 500 florini. Nici mie nu mi-a prea plăcut instrumentul. Abia după ce Hrimaly m'a sfătuit stăruitor să cumpăr vioara, m'am decis să o cumpăr. Prin mijlocirea lui George Flondor mi s'a vândut vioara cu 450 florini și mi s'a acordat avantagiul de a face plata în rate. Deoarece pe atunci aveam un venit foarte mic, pentrucă salariul de funcționar era modest [1]), am plătit un avans de 100 florini și ratele lunare de câte 30 florini, numai făcând cea mai mare economie. În anul, în care am terminat cu plata viorei, mi-am impus adese tot felul de privațiuni. Dar am reușit să-mi achit punctual și complet obligațiunile. Vioara Quarneri mi-a răsplătit mai mult decât cu prisos grijile și privațiunile ce am avut. Scurtă vreme după cumpărare am făcut descoperirea că vioara este un instrument frumos, că prețul convenit este sub valoarea reală a instrumentului. M'am îndrăgostit, în toată legea, de acest instrument și am rămas îndrăgostit de el până astăzi. Totdeauna mă încântă calitatea sunetului, timbrul și ușurința de a scoate tonurile pe toate coardele și în toate pozițiile, marea posibilitate de modulațiune. Dar și lui Hrimaly și lui Koffler [2]) le-a plăcut Quarneri a mea, și Hrimaly îmi oferi, după câteva săptămâni 800 florini, Koffler chiar 1000 florini pentru vioară; fratele lui Hrimaly, Ion, maistru de concert în Moscova, care în 1880 a dat un concert în Cernăuți, îmi oferi

[1]) 800 florini anual. N. Tr.

[2]) Camarad și amic al lui Goian.

pentru vioara mea, 2000, zi două mii, de ruble, și era gata să plătească această sumă, imediat, în numerar. Am rezistat la toate aceste propuneri, deoarece vioara îmi era dragă, nespus de dragă.

Faptul că aveam vioara a exercitat asupra îndeletnicirii mele cu muzica o înrâurire extraordinară. De dragul ei am făcut muzică în chip mai stăruitor decât până atunci. De dragul ei am stat multe seri acasă, m'am ocupat cu ea, m'am adâncit în frumusețile instrumentului și, prin aceasta, în frumusețile operelor muzicale nemuritoare. De dragul ei, în nenumărate rânduri, am renunțat la întâlniri în societate, care mă așteptau la vin și la bere sau în cafenea: pentru mine, mai ales în timpul reconvalescenței mele, în anul 1880, vioara m'a reconfortat, m'a mângâiat, m'a făcut să uit suferințele și încetul cu încetul mi-a sporit nădejdea și bucuria de viață. Din acel timp până în prezent Quarneri a mea îmi este prietenă credincioasă, as putea spune o prietenă înțelegătoare și care își însușește sentimentele mele. La întâmplări fericite, dar și mai mult în mâhnire, în griji și în supărări scumpa mea vioară mi-a făcut bucurie și încă odată bucurie, mi-a ajutat, deasemenea, să alung ceasurile turburi, și de aceea hotărirea de a-i închina ei, cu drag, prezentele însemnări din viața mea, este foarte legitimă.

Trad. de EMANOIL ILIUT

EXTAZ

Cupola zării, Doamne, cu ochii o sărut
Aroma dulce 'n suflet mereu e 'mprospătată,
Aripele gândirii din nou s'au desfăcut
Când fluvii de lumină beau cerul tot de-odată...

RUGĂ

Trec laude smerite spre Cerul Tău, Stăpâne,
Un curcubeu de gânduri Ți-a înflorit prinos.
Atât de albă ziua de azi mi-o dă și mâne
Și-mi dă licoarea milei a blândului Hristos. —

ADELINA CÂRDEI

Dragoste şi moarte

O cotiugă cu un cal scobora în josul străzii, sub fulguirea rară a începutului de Februarie. In urma ei, mergea pe trotuar Ionel Garcea, supraveghindu-şi calabalâcul: să nu i se rostogolească vreo boccea, să nu i se răstoarne sacul cu cărţi... Călca încet, prin zăpada care se topea şi se gândea că începutul căsniciei lui pornea cu o înmormântare: moartea unei dragoste de câţiva ani, pe care o lăsase în altă mahala, la celălalt capăt al oraşului, o dragoste care se sfărâmase zi cu zi, în enervări comprimate. Căruţa lăsa urme adânci în zăpada moale şi-i părea un dric, care ducea să îngroape resturi din sufletul său. Îşi muta bagajul dela vechea gazdă, la socri proaspeţi.

In cernerea rară a fulgilor, gândurile lui îi păreau ca nişte corbi, învârtindu-se şi ciugulind, când ici, când dincolo. Se întorceau îndărăt, la camera de unde plecase pentru totdeauna, camera lui de burlac, unde-şi risipise, destul de stupid, câţiva ani de viaţă... Anii tinereţii lui, ani tulburi, nesiguri, nestatornici, ca şuvoaele de munte. In urma lui lăsase o cameră vraişte, cu hârtii şi lucruri vechi, azvârlite în toate colţurile, iar printre ele, fărâme moarte de suflet şi de dragoste destrămată.

Eşia dintr'o viaţă, care îi lăsase o amărâtă sălcie în întreaga fiinţă, şi intra într'alta, făcând o mare sforţare. Necunoscutul noii vieţi îl înspăimânta: i se părea că este asemenea cu această gloabă dela cotiuga ce-i căra lucrurile, pe care le va lepăda la poarta unei case, pentru ca să încarce iarăşi altele, căci soarta i-a hărăzit să tragă mereu în hlube, până ce cade într'o seară la o margine de drum.

La o cotitură, îi apăru înaintea ochilor noua lui locuinţă. Câte dureri şi nemulţumiri aveau să-i macine iarăşi anii vieţii?

Stătuse âtâta vreme burlac, chinuit de teama însurătorii, şi iată că acum se azvârlise orbiş, ca într'un vârtej. De ce se grăbia? Nu ştiu ce fatalitate îl împingea; nu ştiu ce plictiseală şi indiferenţă îl copleşise.

In ziua nunţii a trebuit să îmbrace, pentru prima şi ultima dată în viaţa lui, un frac de împrumutat. Jobenul nu l-a pus în cap, căci nu-i venea de loc. Au mers şi la fotograf, dar ghetele îl strângeau şi a fost imposibil să zâmbească, aşa cum dorea numai decât fotograful. Seara, la masa mare, a urmărit cu greu discursurile de rigoare. Îşi aminteşte numai de dunga unei tăeturi de pe obrazul nunului mare, înroşită ca o sârmă de foc, pe când îşi debita cu anevoie discursul. I s'a părut că la urmă, ar fi fost nevoie să răspundă şi el câteva cuvinte: „Familia, ca un port liniştit, unde intră corabia bătută de vânturile vieţii... Calm, linişte, intimitate, moralitate..." etc. De câte ori îşi aduce aminte de acest discurs, roşeaţa i se urcă în obraz: cuvintele îi par o cumplită ironie. A doua zi după nuntă, simţi o mare deprimare; încă odată viaţa l-a mai înşelat.

Portul liniştit al familiei consta din o serie de tualete, de cinematografe, de baluri şi serate, de nopţi pierdute în mod stupid...

Livia, nevastă-sa, ar fi fost, totuş, destul de docilă, dacă nu ar fi îndemnat-o soră-sa, care era divorţată:

— Tinereţa e tot atât de trecătoare ca şi frumuseţa, spunea. Miţi. Trebue să trăim acum, când putem. Mai târziu, cine ştie...

Şi Miţă îşi trăia tinereţa din plin: avea numeroase cunoştinţi printre ofiţeri, mai ales.

In faţa unor astfel de argumente, Ionel Garcea nu avea nimic de răspuns şi se retrăgea în odaea dela mansardă. Lungit cu faţa în sus, se gândea la satul lui pierdut între ogoare, la ţăranii cu feţele arse şi palmele bătătorite. Il vedea pe tatăl său, preot de ţară, cu barba şi sprâncenele zburlite, cu părul lung şi împletit; vedea biserica de bârne, înconjurată de cruci umile de lemn; şi se vedea pe el, cocoţat în vârful carului de coceni de popuşoi, întorcându-se dela câmp, în toamna caldă, sub luna rotundă cât roata.

Acum, în această odăiţă de mansardă, se simte ca un pitigoi în cuşcă. Pe geam, mahalaua; mai în fund, cimitirul şi, deasupra lui, linia de sineală a dealului. Cerul e cenuşiu, spă-

lăcit. Totul îi apasă sufletul: e o pasăre cu aripi tăiate. Îl înăbușă ceva. Totul îl stinghereşte în casa asta: socru-său, om de treabă, veşnic în căutarea unor împrumuturi pentru gâtelile fetelor, pe când el umblă de ani de zile cu acelaş rând de haine întoarse pe dos; soacră-sa, grasă, cu rămăşiţi dintr'o frumuseţe apusă, dar şi acum cu pretenţii de cântăreaţă; şi cele patru fete — două liceence încă —, un frate al lor, şi un unchiu, — pe Garcea toţi îl fac să se simtă ca într'o menajerie. Casa e veşnic vraişte; fiecare vine la masă când se întâmplă, pleacă atunci când vrea. Unii dispar zile de-a-rândul. Gicu îşi are camera separată, cu geamul care dă în grădină. După ce se dichiseşte ceasuri întregi, sare pe fereastră şi nu-i mai ştie nimeni de urmă. Miti, sora mai mare, de câte ori stă acasă, fumează tacticos, cu ochii migdalaţi uitându-se galeşi pe stradă, veşnic în aşteptarea unei scrisori de dragoste.

Cine l-a vârît pe dânsul în acest furnicar, se întreabă Garcea? Ce să facă? Pe când stă aşa cu gândurile risipite, aude scârţâitul treptelor spre mansardă. Uşa se deschise şi nevastă-sa scoate un strigăt :

— Uf, cum m'ai speriat! Ce faci aici?

— Nimic; mă gândeam.

— Toată ziua numai te gândeşti!

— Dar ce vrei să fac alt ceva?

— Ce să faci! Hai să punem patefonul unchiului. Să te învăţ să dansezi.

Patefonul hârâe, apoi începe un fox-trot săltăreţ. Nevasta-sa îl înhaţă la dans, însă renunţă repede, când îi vede stângăcia. Schimbă placa şi rămâne cu ochii duşi, absentă, pe când notele triste zboară de pe placa neagră. Stau alături, dar el ştie că între dânşii sânt depărtări nemăsurate, ca vidul dintre stele. Ar vrea să-i ia mâna, să-i spue o vorbă prietenească, dar nu poate face un gest, nu poate deslega gura. Se simte singur, ca lângă o casă părăginită.

— La cine te gândeşti? La celălalt? o întreabă el ironic.

— Da, la celălalt! îl sfidă nevastă-sa.

Fox-trotul îi pare un cântec stupid, de înmormântare şi

de-atunci nu-l mai poate suferi.

Uşa se deschide şi intrară Lili şi Didi, gemene, tot una de înalte; una blondă, alta brunetă: una duşmănoasă, alta binevoitoare:

— Haide că te'nvaţ eu să dansezi, spune Lili, fluturându-şi buclele ca mierea fagurilor.

Ionel Garcea îi simte trupul tânăr lipindu-se uşor de dânsul. E mlădioasă ca o trestie, se gândeşte el. Nu se mai simte atât de greoi şi picioarele parcă nu-i mai stau împiedecate. Valsul este tot mai diafan, în vreme ce înserarea se cerne prin unghere. Înţelege că dansul poate să fie, uneori, şi o artă a sufletului, nu numai a trupului, dum e de cele mai multe ori.

Luceafărul de seară a răsărit cât un bob de aur la fereastră şi ei dansează uşori, urmăriţi de privirile mirate ale Liviei. Didi priveşte şi ea încruntată şi bănuitoare. Ionel Garcea ar vrea să zboare uşor, în ritmul valsului, pe cărarea de lumină a Luceafărului, departe, tot mai departe, ca un fulg.

Spre sfârşitul lui Februarie, moina s'a înăsprit şi troenele s'au aşezat din nou, ca într'un miez de iarnă. Şi tocmai acum le vine iarăşi de serate. Cel puţin dacă nu l-ar strânge ghetele de lac şi gulerul scrobit! Şi nu cunoaşte pe nimeni în casa străină, plină de lume. Se sufocă în aerul ăsta îmbâcsit. Ce gust să se vânzolească atâţia oameni, învârtindu-se pe loc de pomană! Şi rumba asta care nu se mai termină... Uf! bine că s'a terminat. Pe unde-o fi nevastă-sa? Iar începe rumba! Blestemat instrument şi patefonul: e ca o hidră cu o sută de capete; de-abia i-ai tăiat unul, şi îi şi creşte altul la loc. Picioarele nu le mai simte şi parcă i-a amorţit şi creerul. Nimic nu te tâmpeşte mai mult decât sunetele monotone şi barbare ale rumbei şi peregrinarea prin faţa ochilor a atâtor perechi spasmodic încleştate. Lumina devine tot mai tulbure şi o pulbere fină se aşează pe feţele transpirate, pe gulerele şi manşetele scrobite. Şi orele trec. Şi nevasta care nu vrea să mai plece odată acasă. Îşi cercetează în gând toate păcatele pe care trebue să le ispăşească acum. Poate fiindcă a părăsit-o pe Lizi, fosta lui

gazda, trebue să fie pedepsit acum? Dar ea şi-a răzbunat cu vârf şi 'ndesat. Nu şi-a chemat pe un altul la dânsa, cu care stătea până noaptea târziu, în odaea vecină cu a lui? Nu-i auzea râzând, probabil, de dânsul? Atunci, de ce să fie astfel martirizat? De ce?

Să înceteze rumba asta stupidă. Să înceteze odată! Cu trupul înţepenit, cu pumnii crispaţi, Garcea aştepta încordat ca un arc.

Insfârşit, nevastă-sa apare îmbujorată, cu ochii scânteetori:

— Haidem!

In tăcerea împietrită a nopţii târzii, sania urcă şi coboară prin hârtoapele nămeţilor proaspeţi. Ea se strânge înfrigurată lângă dânsul şi tuşeşte înfricoşată:

— Numai de n'aş răci!

Acasă, odaia s'a răcit. Ea adoarme repede şi un zâmbet fericit i s'a împietrit pe faţă. El nu poate dormi până târziu: toţi nervii îi zbârnâe în ritmul rumbei şi prin minte i se învârtese dansatori perechi-perechi, aşa ca roata căişorilor la iarmaroc. Peste suflet i se aşează o pulbere deasă de praf şi tutun...

Când s'a trezit a doua zi, târziu şi cu dureri de cap, era încă buimăcit de coşmarul care-l chinuise toată noaptea: Se părea că nevastă-sa îl înşela cu un ofiţer din cavalerie. Nu ştiu ce instinct îl îndemnă să se scoale imediat din pat, îi îndreptă paşii spre veranda din spatele casei, unde scotoci prin dulapurile cu vechituri, până ce dădu peste o pereche de cisme cu pinteni şi un chipiu de locotenent. Erau parcă nişte lucruri pe care el le pusese acolo şi uitase de ele. Acum stătea cu chipiul în mână şi nu ştia ce să facă. Se aşează pe colţul unei lăzi. In cap îi zumzăia ritmul barbar al rumbei. Ura şi dispreţul urcau într'ansul ca o cotleală, pe care o simţea în gură.

* * *

Primăvara vine greu în anul ăsta. In schimb, boala nevesti-si progresează repede, agravată şi de sarcină. Doctorii

şi doctoriile nu mai pot ajuta nimic. Când merii au înflorit îmbrăcându-se în rochii roze, Livia stă lungită în hamac, albă şi străvezie. Se gândeşte că viaţa e un ameţitor vârtej de dans: prin faţa ei şi prin suflet i-au trecut rapid câţiva bărbaţi. Şi iată că acuma trebue să plătească scump această ameţeală tinerească.

Trece un fluture pe deasupra hamacului şi se aşează alături de dânsa. Ar vrea să întindă mâna, să-i mângâe puful argintiu şi catifelat, dar se simte atât de obosită, că mâna nu se supune acestei dorinţi. E atât de singură şi tăcerea asta o înspăimântă dintr'odată. Şi în mormânt va fi tot atâta tăcere. Tuşeşte încet şi monologhează cu sine:

— Nu vreau tăcerea asta, în care simţi seva urcându-se în crengi şi florile deschizându-şi petalele. Vreau cântec, vreau râset, vreau tinereţă şi dans. Să te învârţi ca o ciocârlie ameţită de soare...

Şi iată că albinele prind să cânte un vals printre florile de vişin şi măr. Bondarii ţin isonul şi florile încep să salte în ritm lent, ca nişte feţe albe şi străvezii, pe parchetul albastru al cerului. Bondarii, dungaţi cu galbene trese de ofiţer, bat din pinteni şi se apleacă amabili. Inima îi bate puternic: care o va invita la dans? Se simte tot mai uşoară, se vede zburând, ca un fulg de păpădie, apoi ca un fluture: când i se pare că-i o floare de zarzăr, când o rază de lumină. Se urcă tot mai sus, ca o boare de vânt, ca o mireazmă de tei. S'a urcat acum într'o caleaşcă de aur, înconjurată numai de flori care, pe neaşteptate, sunt capete blonde, cu ochi albaştri. Apoi caleaşca s'a întunecat, ca un sicriu, iar capetele blonde sunt numai nişte tidve rânjite. Vrea să ţipe, dar cineva o strânge de gât: se zbuciumă să scape: se înăbuşă: se înecă.

Când s'a trezit, Livia era cu broboane reci pe frunte. Soarele se ascunsese în nori şi picături mari se cerneau printre merii înfloriţi. Inima îi bătea înspăimântată de presimţiri negre: în gât se înfipsese ghiara ascuţită a morţii. Sufletul îi era năbuşit de spaimă. Doamne, cât de singură era! Şi gândul morţii o persecuta din zi în zi mai nemilos şi visul se repeta

în forme și variante tot mai bizare. Se plimba în trăsuri fantastice, cu indivizi morți de mult, despre care auzise numai vorbindu-se, sau îi cunoscuse cândva, în copilărie. Coșmarurile acestea o făceau să-i fie groază de apropierea nopții și a somnului.

* * *

Medicul a hotărît ca bolnava să stea vara la munte. Trăsura mică i-a dus, pe Livia și pe Ionel Garcea, dela gară până la o cameră mobilată. După ce au achitat-o pe o lună, când au ieșit spre sară să se plimbe, au observat că de cealaltă parte a străzii, era un magazin de pompe funebre. Livia a văzut și în aceasta un semn rău. Toată noaptea a fost chinuită de visuri rele. Prin fereastra deschisă, crini strălucitor de albi cădelniță au sub luna plină mirezme atât de puternice, încât dimineața s'a trezit cu miros de tămâe în nări și a visat numai înmormântări și tropare.

De a doua zi au început să caute o altă odae mobilată. Drept sub pădure, au găsit o cameră cu aer curat, dar când au cercetat mai deaproape, au aflat că fusese locuită de o fată bolnavă de plămâni. O altă cameră era prea întunecoasă, deși dădea într'o grădină minunată. Astfel au ajuns și la o veche cunoștință a Liviei. Din discuția cu gazda, Ionel Garcea a aflat că Livia a locuit în anii precedenți aici, și nu singură.

— Vra să zică, nici cu unul, nici cu altul, ci cu al treilea te-ai căsătorit!

Din vorbele acestea, Ionel a înțeles că gazda e în curent cu multe intimități ale Liviei, pe care el nu le știe.

Intr'adevăr, e curioasă situația unor tineri proaspăt căsătoriți: fiecare vine cu o lume a lui secretă, cu trecutul lui. Fiecare din cei doi parteneri nu știe din lumea celuilalt, decât atât cât vrea să-i descopere celalt, sau poate să deducă, să surprindă el însuși. Mergi dibuind în viața celuilalt ca într'un teren minat și neștiind dacă ceeace vei descoperi îți va produce plăcere sau durere. Nesiguranța aceasta îl deprima pe

EP. BUCEVSCHI: NAȘTEREA DOMNULUI

Ionel Garcea, dar îi dădea și impresia că este un dedectiv, care trebue să fie mereu precaut și atent.

Au ieșit în curtea gospodăriei, au trecut împrejmuirea, intrând în câmpul însorit, întins până în umbra albastră a pădurii. Dar Ionel Garcea nu-și vedea decât gândurile și vârful ghetelor lui, care striveau iarba. Simțea cotul nevesti-si atingându-l, putea întinde mâna și s'o cuprindă în brațe, s'o sărute: era în dreptul lui. Dar nu putea să posedă nimic din sufletul ei, din trecutul ei. De exemplu, nu știa nimic despre deilalți doi, la care făcuse aluzie gazda. Și-i imagina înalți, frumoși, spirituali, când ei poate că nu erau decât niște tineri foarte banali. Ce dramă se va fi petrecut între cei doi și Livia? In mintea lui Ionel Garcea îi vedea pe cei doi necunoscuți ca pe niște spadasini, care se provocau la duel. Unul cade omorît, celălalt fuge fără urmă... Își dă seama de stupiditatea unor astfel de închipuiri, dar nu le poate opri.

— Ce stai așa ploșat? Aude glasul iritat de atâta tăcere al nevestei-si.

Asta e culmea, să-i mai ceară să facă acum și pe Don Juanul vesel și palavragiu!

— Mă gândeam, răspunde el plictisit.

— Și dacă pot să-ți tulbur gândurile, la ce te gândeai?

Ea știe prea bine la ce se gândește el, dar face pe nestiutoarea:

— Hm! La ce mă gândesc. Iaca mă gândesc și eu așa... Dar dacă vrei să știi cu tot dinadinsul, uite mă gândeam, de exemplu la tine...

— Încântată de această onoare, să-ți preocupi gândurile cu persoana noastră atât de neinsemnată...

— Și a celor doi adversari...

— Aha, cei doi adversari! Nu cumva ești gelos! Ei, da, erau doi pretendenți ai mei. Ei, și ce-i cu asta?

El înțelese că orice discuție era zădarnică și tăcu, urmându-și gândurile, care-l rodeau încet, cum roade cariul în inima stejarului. Și mai ales întrebarea, de ce nu au venit dela

început la această gazdă, unde ea mai stătuse altă dată, l-a urmărit toată noaptea. De ce a evitat ea să vină aici?

A doua zi s'au mutat la gazda de altă dată a Liviei, scăpând de vecinătatea pompelor funebre.

Dar aici află că în camera vecină locuise unul din adversarii necunoscuți... Gânduri funebre l-au urmărit pe Garcea tot timpul cât a mai stat în preajma munților, pe care el nu i-a văzut. Peste câteva zile i-a venit soacră-sa, care să rămână cu Livia, el trebuind să se întoarcă acasă, la slujbă.

* * *

Întins în hamac, Ionel Garcea visează, cu ochii urmărind frunzișul proectat pe albastrul curat al cerului. Se gândește că semenii noștri numai atâta există pentru noi cât sunt în fața noastră; imediat ce au dispărut din raza simțurilor noastre, ei sunt ca și morți pentru noi, fie că se află la o sută de metri, la o mie de kilometri depărtare, sau numai la câteva palme sub pământ.

Se gândește la nevastă-sa și-i pare curios că nu-i simte lipsa; dimcontra, simte o ușurare de griji și nemulțumiri ascunse. Numai acum singurătatea nu i se pare apăsătoare. Moartea este numai o plecare într'un alt ținut, poate exotic, poate cu unele răsturnări ale realităților, care ni se par nouă sigure aici pe pământ, poate numai o altfel de oglindire a lumii, într'altfel de oglinzi sau în lacuri miraculoase.

Îți bate într'o bună zi vântul dragostei sau al nebuniei peste viața ta și, dintr'o dată, îți apare sub alte aspecte: mai luminată sau mai întunecată, mai adâncă sau mai superficială. De ce n'ar fi și moartea un fel de dragoste sau nebunie, care să-ți răstoarne și ea dintr'odată toate perspectivele realităților?

O crenguță cu două cireșe de coral veni de undeva să-i tulbure gândurile. Garcea întinse mâna să culeagă cireșele, dar crenguța se retrase miraculos. Câte miracole însă nu se întâmplă în preajma noastră, fără ca să ne întrebăm de ele! De aceea Garcea își întoarse privirile spre cartea ce-o ținea în

mână. Stătea la îndoială dacă să citească sau să lase gândurile împrăștiate să vagabondeze.

Cireșele apărură din nou deasupra ochilor, ca o tortură tantalică. Se prefăcu, indiferent, că nu le vede, până ce-i atinseră obrazul și atunci înțelese că cineva se joacă la spatele lui. Întinse repede mâna și prinse crenguța.

— Ce faci, leneșule, dormi? Arată-mi mai bine la franceză.

Și Lili se așează lângă el, atingându-l cu brațul gol și cu buclele aurii.

Era atâta liniște că se auzeau ierburile crescând și inimile tăcând ca niște ceasornice minuscule.

Deodată un glas strident striga din colțul casei:

— Lili, vino că te cheamă unchiul.

— Asta-i răutăcioasa de Didi, care m'a părît unchiului! Cine știe ce minciuni i-o mai fi spus!

Garcea încercă să-și urmărească din nou gândul hoinar, dar nu-l mai găsi nicăeri. Vru să citească, dar șirurile negre erau lipsite de orice sens.

A fost lângă dânsul, chiar acum, o fată: brațul ei gol l-a atins, părul ei mătăsos i-a fluturat pe lângă obraz: a fost o fată, și acum nu mai este... O vagă mustrare îi trecu prin minte ca un nour: dar fata asta i-i cumnată; dar fata asta este o școlăriță: dar.... E un păcat atât de grav, oare? Dar păcatul este uneori străveziu și limpede ca o rază de soare: și are gustul piersicelor coapte în toamnele de aur și bronz: dar... Se înșiră atâția dar ca rândunelele negre pe un fir ie rele. graf, proectate în azur. Dintr'un colț al grădinii veniau adieri puternice de iasomie. Iarba, plină de păpădii, era împestrițată de umbre și lumini.

Deatunci însă Ionel Garcea simțea în jurul lui numai ochi de dedectivi și se refugia în fundul grădinii, unde era o liniște din altă lume.

* * *

Miți, fiind înconjurată numai de militari, întrebuința cu multă abilitate toate regulele complicate ale tacticei și stra-

tegiei, ale ofensivei și defensivei. Mânuia ochiadele și zâmbetele, indiferența și entuziasmul; dar mai ales scrisorelele, în care strecura și versuri din Alecsandri, tălături de cele războinice ale lui Mircea Rădulescu. Pentru cei din afara garnizoanei orașului, întrebuința metoda scrisorilor; pentru ceilalți, se înțelege că metoda directă era mai plină de efect. In ultimul timp își fixase toate mijloacele asupra unui căpitan, în compania căruia Gicu trebuia să-și facă stagiul militar. Se înțelege că și-l făcea mai mult acasă sau în oricare alte locuri, afară de cazarmă. In schimb, Miți cunoștea atât de bine locuința capitanului, că pe încetul stătea mai mult la el decât acasă la dânsa. Ba își dusese și ceva mobile la dânsul și se vorbea și de-o eventuală căsătorie.

Spre sfârșitul lui August, s'au întors dela munte și Livia cu mamă-sa. Dușmanul ascuns o strângea de gât, înfigându-și adânc gheara. Medicii au hotărît o intervenție hirurgicală, pentru suprimarea sarcinei. Dar totul era prea târziu. Când s'a întors dela sanatoriu, într'o zi ploioasă de toamnă timpurie, Livia a înțeles și ea că ceva necunoscut, ceva înspăimântător se apropia de dânsa și ea nu putea să i se opună. O copleșea chemarea de plumb a pământului. Vedea pe geam cocorii plecând și se simțea și ea ca o pasăre cu aripa ruptă, care nu va mai putea zbura niciodată.

Cu ultimele forțe care-i mai rămăseseră, s'a dus să vadă pentru cea din urmă dată toate ascunzișurile casei. S'a scoborît în subsol, în bucătărie și în cameră, unde mireazma merelor și a gutuilor o învălui cu amintirea copilăriei, când lua pe furiș mere, ca să le mânânce pe ascuns în pod. Erau mai bune decât acelea pe care i le dădeau la masă. S'a urcat cu mari eforturi și în odaea dela mansardă, unde a pus din nou să-i cânte toate plăcile de patefon, oprindu-se la un tango, care-i aducea aminte de un bal, când fusese fericită. I se părea așa de demult, așa de departe de atunci! Repetă acest tango, până ce căzu complet extenuată.

Fu scoborîtă cu greu și așezată în pat, de unde nu s'a mai ridicat săptămâni lungi și plictisitoare. Valuri de slăbiciune o copleșeau: vedea că se înecă și nu putea să dea din mâni, să înoate, să tragă aer mult în piept. Visuri tot mai macabre n'o lăsau să doarmă. Asculta cum târâe ploaea exasperant pe acoperiș; parcă ar fi fost închisă în sicriu și ploaia ar fi ciocănit în scânduri, ar fi apăsat-o, ar fi înăbușit-o, scufundând-o în iazuri mocirloase. Tresărea îngrozită din atipiri pline de coșmaruri, cu fruntea și trupul numai sudoare rece, vâscoasă.

Dela o vreme, a început să urle un câne din vecini. Urla în fiecare sară, începând la aceeași oră; urla prelung, prevestind parcă sfârșitul lumii. Livia își astupa cu vată urechile, să nu-l mai audă; dar îl auzea înfundat, parcă venea din adâncimile de hrubă ale ființei sale proprii.

— Auzi? Auzi cum prevestește a moarte? Bărbatu-său auzea și nu știa ce să spue și cum să-i îndrepte atenția în altă parte.

— Auzi! Am să plec pentru totdeauna. Ai să rămâi singur. Vorbă să fie! Zece femei or să sară în locul meu. Auzi-l cum urlă! Îi era ciudă pe ceilalți oameni, că ei vor continua să trăiască, pe când ea va fi în pământ.

Se sufoca tot mai des: cineva o strângea dureros de beregată și ea nu putea să-i desclește unghiile din gât.

* * *

Acum s'a întors acasă, cu mobilă cu tot, și Miți. Căpitanul se săturase de mofturile ei; prinsese și câteva scrisori către alții. In schimb, Gicu trândăvea toată ziua în odaea lui și cătră seară, selivisit, o pornea la aventuri. Tată-său alerga toată ziua, căutând mereu bani la cumnatu-său, care administra un bloc de case, din venitul căruia trebuiau să împartă amândoi. Cumnații nu prea se vedeau cu ochi bani tocmai din cauza acestor venituri bucluceșe.

* * *

A început să fulgurească încet, în după amiaza plumburie, apoi tot mai des și în curând pământul negru și înghețat bocănă era acoperit de un puf moale. A nins mereu o săptămână întera acoperit de un puf moale.

troiga și copacii, casele, gardurile, totul era încotoșmănat în șube lânoase; pământul tot era pregătit de iarnă lungă și bătrânească. Când cernerea zăpezii a încetat, cerul a devenit străveziu și „soarele cu dinți" și-a arătat zâmbetul ascuțit, făcând să scârțâie zăpada sub tălpi. Prin gerul uscat, clopoteii dela sănii vibrau săltăreț și vesel.

Ionel Garcea se întorcea încet dela slujbă, fără nici un gând și fără nici o tragere de inimă. Pentru dânsul „acasă" nu era un refugiu liniștit, reconfortant: pentru dânsul „acasă" era o continuă încordare a nervilor, era boală, era durere, era plictiseală...

La un colț de stradă se întâlnește cu Lili, care se întorcea dela școală, mlădioasă și îmbujorată de ger. Era veselă că scăpase de o zi de școală, că putuse să copie teza de la o vecină și profesoara nu o observase; era fericită fiindcă era iarnă, dar mai ales fiindcă era tânără și știa că-i stă bine rumeneala din obraji. Vorbea repede, ciripind ca vrăbiile, râdea cu ochii albaștri, cu dinții albi, cu buzele roșii...

Deodată, amândoi se opriră împietriți, palizi, neputând scoate nici o vorbă. Era o fantomă? Visau?

Intr'o sanie, Livia și cu Miți. Ce căuta Livia la plimbare în sanie, pe gerul ăsta? Ca doi vinovați, plecară repede, în urma săniei, spre casă, Lili și Ion Garcea.

In dimineața aceea plină de soare scânteetor, Livia se simțise mai bine și voise să vadă numai decât orașul înfășurat în alb. Să-l vadă pentru ultima dată, să-și ia rămas bun dela el...

Peste câteva zile era Crăciunul. Livia vroia, ca un copil mic, să aibă un brad încărcat de bomboane, mandarine și nuci aurite; vroia bradul copilăriei, când era sănătoasă și putea să rontăească, pe furiș, din bomboanele învelite în hârtie colorată. Vroia să facă un salt îndărăt, cu zece ani; să uite de ghiare care o strângea de beregată, să uite de moartea care o pândea și de urletele cânelui din fiecare noapte. Dar saltul acela, în loc să fie în trecut, era în viitor. Și saltul în viitor era saltul în mormânt.

In sara de Crăciun, când lumina electrică s'a stins, rămânând aprinse numai lumânările din pom și artificiile care scaparau scântei ca stelele, Livia s'a târît cu greu până la pian și a atins ușor clapele, pentru cântecul copilăriei dispărute, pentru cântecul vieței sale care apunea:

O Tanenbaum, o Tanenbaum,
Wie treu sind deine Blätter!...

Toți tăceau împietriți în jurul pomului și ascultau freamătul clapelor, parcă atinse de aripa morții. Se lăsă atâta tăcere, că se auzea numai sfârâitul lumânărilor, care se topiau picurând lacrimi printre crengile bradului.

Deodată, tăcerea fu sfâșiată brutal de urletul lugubru al cânelui.

Livia se sculă dela pian, albă ca o fantomă, se îndreaptă spre odaia ei; închise ușa după dânsa și căzu deacurmezișul patului, înfundându-și plânsul în perne.

* * *

După sărbători, durerile au devenit de nesuportat și medicul îi face în fiecare zi injecții cu morfină.

Intr'o seară cu ger umed, au trebuit să-l cheme din nou, să-i facă o a doua injecție, mai puternică. Nimeni nu a cerut-o, dar toți au înțeles că e zadarnică orice prelungire a chinului.

După injecție, ochii Liviei au devenit vineți, ca ai mării răscolită de furtună.

— Ce-i cu voi, de nu vă culcați? Mi-i așa de somn!

Livia a scoborît în hrubele somnului și tot mai adânc, spre tărâmurile de dincolo, ale morții. Spre dimineață, o fâlfâire ca de aripi înghețate l-a trezit din somn pe Ionel Garcea. A înțeles că ceva straniu se petrecea alături de dânsul: cineva plecase pentru totdeauna...

In toată zarva care a urmat după aceea, el a rămas singur și inutil: pentru toți, el era ca și inexistent. Unii plâng, alții șoptesc: unii se agită și tropăesc, alții stau nemișcați, ca niște icoane. Apoi coroane, mănunchiuri de coroane: miros de brad călcat în picioare: lumânări care ard și fumegă. Totul se

învârteşte, se amesteca aşa ca la roata norocului, la iarmaroc.

... O cotiugă urcă trasă de o gloabă de cal; şi el, Ionel Garcea, îşi supraveghează boccelele, să nu-i cadă cumva cărţile sau pernele din sac... Merge în neştire.

Deodată zbuceşte un cor, care vibrează puternic în gerul străveziu, şi el, Ionel Garcea, înoată prin nămeţi, în urma unui car funebru, încărcat de coroane. Miroase a brad strivit... Deşi sunt alături de dânsul, îi vedea aşa de depărtaţi: pe socru şi pe soacra-sa, pe Miţi, pe Lili, pe Didi, pe Gicu; toţi în negru. Sunt toţi palizi, ca nişte spectre. Sunt ca nişte pete negre pe albul câmpului. Şi numai mirosul de brad calcat în picioare îl învăluie deaproape, îi intră în nări şi în haine. Corul cântă tot mai tărăganat şi cortegiul urcă tot mai greu la deal... O cotiuga urcă trasă de o gloabă, încet...

Bulgări luesc sec, parcă ar trece o căruţă hodorogită peste un podeţ de lemn. Apoi un glas răguşit sună în înserarea umedă, care năvăleşte repede printre crucile cimitirului: „... unde nu este întristare nici suspin..." Nu pricepe cum, dar glasul acesta tărăgănat i se amalgamează în minte cu mirosul de brad strivit. S'a trezit singur, rătăcind în noapte, printre cruci, urmărit de acelaş glas şi de acelaş miros de brad.

Acum toţi au plecat şi el stă singur, lungit pe-o canapea, înconjurat de întuneric. Nu ştie unde se află. Ca o morişcă i se învârt în cap tot felul de gânduri şi vedenii. O cotiugă urcă mereu, trasă de o gloabă costelivă. Se înduioşează de biata mârţoagă: îi vine să plângă. Mirosul de brad a înbibat în întunericul greu care-l apasă. Gloaba bătrână are nişte ochi atât de trişti... Şi gânduri despre nimicnicia vieţii îi năvălesc în suflet ca picăturile de ceară fierbinte. Vede lumânări care sfârâe şi se sting, cu miros greu de feştilă şi de mort.

Deodată cânele din vecini a prins a urla trei urlete prelungi; apoi a tăcut.

Parcă din perete, a sunat o singură lovitură de gong. Sonoră, a vibrat ca o prevestire. A auzit-o bine: nu-i o halucinaţie: e treaz. Simte că soarta l-a anunţat ceva în mod solemn. Un fior de teamă îi trece îngheţat prin corp. Se roagă

în gând, înduioşat de propria lui soartă. Lacrimi calde îi picură pe pernă. Se simte uşor, ca un fulg. Cercuri tot mai largi se învârtesc împrejurul capului său; apoi cade ca într'o baltă adâncă, înecându-se în somn şi în uitare.

* * *

L-au mutat în odaea dela mansardă, unde se simte şi mai singur şi mai inutil în toată casa asta streină. Se afundă în lecturi, dar şi ele îl plictisesc dela o vreme. Zilele-s lungi, învăluite în păclă, apăsătoare. Cum se vor isprăvi toate?

Din când în când, se furişează Lili, pe scara care scârţâe. Vrea o carte pentru şcoală sau îi aduce o prăjitură. Ionel Garcea ar vrea să-i mângâe părul blond, să-i cuprindă palma cu degete subţiri, să-i spună o vorbă caldă, ca o rugăciune. Dar o putere mai presus de el îi opreşte braţul, îi zgrunură glasul. Citeşte în ochii albaştri ai fetii un îndemn, o chemare: îi pare că funduri de lacuri limpezi îl atrag, dar o teamă necunoscută îl opreşte.

Intr'o zi, când a încercat, totuş, să-i cuprindă braţul rotund şi alb, i-a surprins Didi, care a raportat, cu multe adaosuri, mă-sii ceeace a văzut şi mai ales ceeace a completat ea cu fantazia. I s'au făcut imputări, care l-au deprimat. In preajma lui sunt tot mai mulţi ochi ce spionează; i se ştie şi gândul şi intenţia. Nu mai poate rămânea aici.

* * *

O cotiugă, trasă de o mârţoagă, îi cărăbăneşte lucrurile. Ionel Garcea merge încet, în urma ei, ca după dricul unui mort. In nări simte miros de fum de lumânări şi de brad strivit.

A plecat ca dela o casă pustie. Numai soacră-sa, cu mâinile în şolduri, îl privea ironic:

— Bine faci că pleci: prea se complicau lucrurile...

Dar Ionel Garcea ştia că într'o cămară, cineva îşi plângea cea dintâi iluzie înăbuşită.

Un gong a bătut în urma lui sau, poate, în inima lui, pentru ultima dată. In nări, îi pătrundea miros de brad strivit şi de răşină...

AUREL VASILIU

MARIA

Obrajii arși de soare și de lună:
Iar glasul desmierdat de zurgălăi...
În păr miresme tari iscate 'n văi
Ce-o chiue prin ani: Maria brună!

Când îi sărut șuvițele și mâna
Și ochii mari, căprui, par'că aud
Cum bate tulnicul prin fânul ud
Și doinele cum mângâie țărâna...

Din ceturi strânge'n pumni isvoare vii
De cântec, să-mi îndemne-a vorbă pana
Și cearcăn blând de cer i-apasă geana,
Când lacrima-i ca poama coaptă'n vii...

Spre anii ei duc vârstelor povara;
Maria-mi crește 'n gând cireș și crin
Și când cobor din vise, par'că vin
Să-o strâng în brațe, cum aș strânge Țara.

DRAGOȘ VICOL

ALAI MEDIEVAL

Peste dalîile blonde alb imaculat de nea...
Pajii poartă 'n frunte calul fără nimenea în șea;
Plânge-arama din cupole, ochi albaștri la vitralii...
Lin alunecă alaiul pe aleele cu dalii.

IOAN CÂRDEI

PAIANJENUL

Un păianjen mare cât un cui, —
ruginindu-și serile și gâtul,
biruind tăcerea și urâtul,
a îmbătrînit în pânza lui.

Am împins lumina, dar îl doare,
ca 'nceput să se frăminte, și
parcă-i gata de-a se prăbuși,
dar îl ține pânza de picioare.

Și călcând încet pe fire 'n sus,
el apare 'ncovoiat din spate
cum își duce prin singurătate
anii de unghere și apus.

GHEDEON COCA

PREA MULTĂ LUMINĂ

Crezi că m'ai întrânt
Dacă frumusețea ta o cânt?
Cu dulci nimicuri tu mă amăgești
Și uiți că mi-ai fost roabă și că-mi ești.

Tu nu ești tu, ci visul meu te-a vrut.
Și te-a creat așa dintru'nceput,
Dacă sufletul meu ți se 'nchină
E că ți-a dăruit prea multă lumină.

EMIL ZEGREANU

Căutarea gazdei [1])

In ziua de sf. Nicolae se adună 12 feciori (băetani) între 18—24 ani, în casa părintească a unuia dintre ei sau la casa altui gospodar, ca să facă pregătiri pentru sărbătorile care vin. Se fac repetiţii de cântare, de jocuri şi de mimică.

Fiecare gospodar primeşte cu drag această ceată veselă şi se ţine chiar onorat pentru alegere: şi el a fost odinioară tânăr şi vesel şi a căutat şi el în tinereţele sale o *gazdă*. Se alege de gazdă mai ales un gospodar cu familie nu prea numeroasă, ca să nu-i cadă omului năpastă atâta lume în casă.

Bucuroşi că au primit consimţământul gazdei, feciorii se constituie în modul următor: pe cel mai voinic dintre ei îl aleg vătav. Acestuia îi datorează cu toţii supunere şi ascultare necondiţionată. Ca semn al puterii sale, vătavul poartă un buzdugan nestrujit, împodobit adesea cu panglici şi zurgălăi. Acesta e băţul de colindă. In unele părţi el este înlocuit cu un topor de lemn. Acest băţ de colindă serveşte vătavului în unele regiuni pentru a zgândări locul de pe lângă butucul de Crăciun, şi se spune că ar avea putere magică. Băţul se taie cu deosebire dintr'o tufă de alun şi adese este împodobit cu diferite sculpturi în lemn, de obiceiu un cap de animal.

Un băetan este ales ca ajutor de vătav, altul ia asupra sa funcţia de casier (*cămăraşul*); acesta are de administrat banii adunaţi dela umblatul cu colinda. Vai de capul lui. dacă şi-ar însuşi ceva din paralele adunate. O judecată sumară făcută de către băetani la faţa locului şi dispreţul general al colegilor săi ar fi urmarea acestei greşeli. Alt băetan are însărcinarea să ducă buhaiul, altul să tragă buhaiul. Aceştia doi sunt cu schimbul.

Vătavul deleagă un flăcău care să ducă traista şi să adune merindele primite la colindat. Acesta se numeşte în

[1]) Fragment din „Câteva datini de Crăciun şi Anul nou", sub tipar.

glumă *iapa*. Unuia dintre flăcăi i-se dă funcţia de clopotar. Acesta trage clopoţelul. Un flăcău, care e mai ghiduş, primeşte rolul caprei.

Dintre ceilalţi, doi poartă un pluguşor în miniatură sau un plug de gospodărie, iară cei ce mai rămân sunt înzestraţi cu bice, cu cozi scurte şi aceştia au să pocnească din bice şi să mâie boii, care sunt de obiceiu închipuiţi, dar câte odată şi în carne şi oase. Uneori se poartă şi un felinar la colindă.

După ce s'au împărţit astfel rolurile, flăcăii mulţumesc gazdei şi se duc cu toţii la preotul satului ca să primească dela acesta învoirea şi binecuvântarea. Invoirea se dă totdeauna. Şi primarul satului este rugat să dea permisie acestor feciori însâmbraţi pentru colindă; nici primarul nu refuză permisia sa, se cere însă vătavului să promită sus şi tare că va îngriji de disciplină şi ordine între oamenii săi, iar în caz de neajunsuri vătavul ia asupra sa toată răspunderea.

După ce feciorii fixează sumele cu care trebuie se contribuie fiecare pentru pregătirea celor necesare la colindă, şi după ce se hotăreşte şi data repetiţiilor zilnice, termină ziua sf. Nicolai în cârciuma satului, unde tocmesc şi muzica care are să le cânte la sărbătorile ce se apropie.

Urmează, seară de seară, repetiţii, în casa gazdei. Totodată se face *buhaiul* şi *capra*. Buhaiul e uşor de făcut, nu tot aşa capra, care se mai numeşte *Turcul* şi *Cerbuţul*.

O putinică fără funduri, se acoperă la o deschizătură cu o piele în formă de tobă, pielea se întinde cât se poate de tare şi fiind prinsă cu un cerc pe deasupra, ea se ţine tare. In mijlocul acelei piei întepenite se face o gaură rotundă, prin care se trece, legată de un lemnişor pus de-a curmezişul, o şuviţă de păr de cal. De acest păr, care se udă cu zăpadă, trage unul din feciori, născându-se astfel sunete, care seamănă cu mugetul unui buhaiu; mai ales când buhaiul este pus în atingere cu o

fereastră, cei din casă şi mai ales copiii pot crede că de fapt un buhaiu mugeşte.

Capra se face astfel: De un băţ de lemn cât mâna se leagă un cap de lemn sculptat în formă de vulpe sau de berbece. Falca de jos este mişcătoare şi anume jucăuşul, trăgând de o sfoară o poate închide şi deschide, aşa că bătând falca de jos către cea de sus se naşte un fel de clămpănitură.

Acest cap de lemn se îmbracă cu o piele oarecare, de obiceiu însă cu o piele de capră şi i se coasă şi urechi şi coarne de lemn sau veritabile. Partea din lăuntru a fălcilor se căptuşeşte cu un postav roş, iar sub bărbie i se mai atârnă şi o bărbiţă de capră. Un gât lung si subţire, îmbrăcat de asemenea cu piele, desăvârşeşte opera măiastră a capului de capră.

Mai trebuie o manta mare cusută din piei de oaie; această manta o pune cel ce joacă capra peste corpul său ca o căciulă, numai trebuie să-i lase loc liber pentru o gaură, pe unde se leagă capul caprei cu corpul jucăuşului. Gaura aceasta serveşte jucăuşului şi pentru respirare şi pentru mâncare. El primeşte adese mere, nuci şi alte bunătăţi pentru reuşitele lui glume.

Dihania aceasta este împodobită adese cu diferite panglici şi chiar cu zurgălăi. Aceasta se face mai ales atunci, când mantaua e făcută din pânză şi nu din piei.

Uneori mantaua când e din pânză este împodobită cu păpuriş, de care se leagă panglici, dându-i-se astfel un aspect foarte grotesc.

Ici colo se mai vede şi alt fel de capră. Un băiat de 10—12 ani se urcă pe umerii jucăuşului. Atunci mantaua trebuie să fie mai mare, căci cuprinde 2 persoane.

In unele regiuni se fac în loc de capră măşti de ale altor animale. Aşa unele închipuiesc un urs, altele un fel de minotaur, altele şed călare pe un cal de lemn, la gât cu o roată de hârtie, pe care sunt desenate soarele, luna şi stele. Cu aceste pregătiri trece repede vremea şi cu nerăbdare feciorii aşteaptă ajunul Crăciunului.

L. BODNĂRESCU

PANERUL CU ROD

SECERIŞ

In giulgiu se 'mbracă ţarna, dă spicul glas frumos.
Iar ne schimbăm cu haine de sărbători, — în stană
De haturi stau vechilii, — Mariei lui Hristos
Ii seceră cu ziua la holdă o vădană.

VEGHERE

Din pâine cu cuţitul taiu trup de grâu divin.
Sub răstignitul Om vegherile's cuvinte,
Imi flagelez condeiul şi-l şterg cu sfântul vin
Să-treacă apusu-acesta, prea mare, mai 'nainte!

RÂS DE FATĂ

Rouă, pe buza ta, la zile mari aduni.
Citesc o creangă 'n floare de amintiri udată.
Sub cerul roz ţi-ascultă elanuri cum îţi suni
Albumul, odaia, lampa şi călimara-mi, fată.

INMORMÂNTARE

Prin ceaţa de tămâie albi îngeri: ţărani cu plete lungi;
Ascultă veşnicia, se 'nchină şi bat cruci.
Pământu 'nghite jilav flăcăul şi din pungi
Cad bani de-argint în groapă şi bocete prin lunci.

DUMNEZEU

Işi sprijină pe floare o mână, cu păsări stă în ram.
In curgerile limpezi a ierbii îşi desfată
Picioarele trudite, — şi tot ce-i El strigam.
E ploaie, beznă, soare şi-o frunte înstelată.

CĂRĂUȘI

Pătrund cu zarea 'n codri, prin doine și-amintiri
Și platoși au pe piepturi lumina lunii, — ostru
Amurgul ca 'ntr'o ramă mi-i 'nchide sub priviri —
Pe lângă ei cu versuri duc caii de căpăstru.

CRAMA

Cirezi de vii pe deal impunz cu-aracii 'n nori.
Din teascuri mută-o scripcă un ritm și pe obraji
Din boaba spartă suie culoare de bujori —
Simt secetă prelungă plimbându-se 'n grumaji.

INDEMN

Zori pe tipsia tilei, pe suflet numai muguri.
Scorușii adorm în roșii buchete pe alei, —
Rimează îndemnuri umbra stufoasă strânsă 'n struguri
Prin soare poezia cu-adânc pahar o bei.

AMFORA

În șoldu-i ce se 'nchide brumatul vin i-oglindă.
Se 'nalță ofrandă 'n templu la zeii somnoroși, —
Pe când măslinii cântă: — stă gata s'o cuprindă
Din jălț de piatră Bachus cu mușchii lui vânjoși.

FRUNTEA

Fruntea-i o călinară, sbor clipele înalte.
Un porumbel de vers pe umeri am culcat,
Un chiot scot din pană ca negura să-și salte
Vântreaua grea de ploaie pe-ogoru'nsămânțat.

D. LOGHIN

Mănăstirea Voronet : Frescă de pe exteriorul altarului

Folklor [1])

Rea ştiinţă

Demult tare, pe când lucrurile din lume nu erau puse încă toate la cale, Tatăl ceresc şi cu sfântul Petrea mai dădeau câte o raită printre oameni ca să potrivească treburile şi să le puie pe fiecare la locul lor. Pentrucă, dă, pe atunci, ca la început de gospodărie, nu prea era cumpănă dreaptă între ştiinţă şi neştiinţă, iară dintre cele pământeşti, unele erau prea mascate, altele cam hitioane, şi roata lumii scârţâia, se mişca cu of şi vai, şi de multe ori, numai, numai să se prăvale.

Era tocmai pe timpul când se iscau poveştile.

Şi 'ntr'o zi de primăvară cu soare d'aurit, cu pământ sbicit, Dumnezeu cu sfetnicul său au poposit pela prânzul cel mare într'un sat croit pe irugile unui deal. Sus îl strejuia pădurea, la picioare îl scăldau turanele unui râu, iar în faţă-l săruta soarele. Sat de gospodari, de-a mai mare dragul.

Pe costişa svântată, de cărări călcată, oamenii în cămeşt cum e helgea furnicau cruciş şi curmeziş şi-şi rădicau în picioare şi'n proptele gardurile de răslogi şi de nuele, trântite la pământ de viforniţele iernii. Zingătul bărzilor dintre şarampoi, bufnitul maiului dintre pari se strigau pe nume din livadă în livadă de parcă voiau să se întâlnească, să se vadă.

Dumnezeu, bucuros de hărnicia sătenilor, îşi netezeşte argintul din barbă, apoi îşi rădică privirea a blagoslovire spre popor şi cuvinteză cu blândeţe:

— Petre, uite, ziştia-s chipul şi asemănarea mea! Împlântă pari în haturi, îi înfrăţesc şi-i îngrădesc cu nuele. Ocolesc cu împrejmuiri grădinile, apărându-le de lăcomia dobitoacelor neştiutoare. Şi, pe încetul, lângă fiecare casă ai câte-o gură de rai.

Petrea, cutremurat de veselia Părintelui ceresc, încrucişează braţele pe piept şi, slobozindu-şi fruntea până la poala veşmintelor, vorbeşte cu smerenie:

— Minunate sânt lucrurile mâinilor tale, Doamne!

---

[1]) Din Berchişeşti, jud. Suceava.

Și grăind ei așa 'ntreolaltă, își caută de drum, mergând unul după altul pe marginea uscată a șoselei. Țăranii, care întâlneau pe cei doi călugări lepădau jos uneltele ori pariii din cărcă, sau uneltele de muncă din brațe, își stergeau gura cu mâneca și sărutau mâna călătorilor.

Acuma, Dumnezeu și soțul său chiar voiau să-și scuture întunericul rasei depe umeri ca să rămâie numai lumină mai curată decât zâmbetul soarelui: când iată, Atotputernicul zărește pe un tapșan, într'un capăt de grădină, doi oameni zdraveni. Cămeșile pe ei, negre potlog, dehamate după cap, destrămate la poală și la mâneci. Părul pe frunte'n ochi. Picioarele'n niște terfe cu nojițele sfârticate, cu gurguiele putrede. Obielele fluturau în voie. Gleznele, ca la gainele încălțate. Umblau de colo colo besmetici ca mustele toamna când le sună ceasul peirii.

Unul dintre ei parcă scoiciora cu degetele, bețe de răchită, căzute în mâlul proapăt adus de pohoiul primăverii. Se pleacă la pământ, îndoindu-se de șale ca o coromâslă ruptă. Stă o vreme așa, apoi, după ce-și umple pumnul cu bețe, se'ndreaptă, face câțva pași în lumină și se rupe iarăș în două de mijloc și implântă bețele în iarbă, departe de trei degete unul de altul.

Celalt, hăt mai încolo, deasemenea dărîmat la pământ, rupe câne cânește de ici o păpădie de colo alta, și, când bagă de seamă că a adunat un mănunchiu mai mărișor de tulpini, o ia calea valeu, de gândeai c'a mâncat maslad, spre tovarășul său. Acuma stă la cumpene, nu știe ce să facă, să se apuce la lucru ori să rămâie așa drept ca un stâlp blăstămat de hotar. Își zgâiește ochii prin răchiți, îi împinge peste sat și, deodată-i poprește în coasta muntelui, la marginea lumii. De văzut însă nu vede nimică, atâta-i lui de lehamite de el, de lucru, de lume. Dela o vreme însă, fără să vreie, se pleacă alăturea de prietenul său și, ca mortul cu mâna, împletește printre bețele înfipte'n lut codițele de păpădie. Și din strădania bescisnicilor istora rasare o minunăție de gard înalt cât latul palmei și lung de o schioapă, bun de nimică toată.

— Dar ceia de colo, oare ce-or fi trebăluind? se miră Preamilostivul.

— Știu eu? face a se'ntreba sfântul Petrea rușinat, că de aicea, de departe nu se prea vede ce mocnesc ei acolo pe mal.

— Să mergem, să-i vedem de aproape! poruncește cu asprime D-zeu.

Cei doi, învăluiți cu urâtul, cu amarul, nici nu bagă'n seamă sosirea căulgărilor.

Dumnezeu, văzându-i că umblă ca'n bobote, izbește mâmos toiagul în caldarîmul cărării și, rădicând glasul, aruncă întrebarea:

— Netrebnicilor ce sânteți, decе vă bateți joc de muncă? Ce lucrare de nimică făceți voi aici? Decе furați ziua aceasta dela D-zeu?

Cel mai aproape dintre pătimași, trezit ca din somn, își deschide ochii înlăcrămați, își despică părul depe frunte și, borborosind abia șoptit, îngaimă răspunsul, zicând:

— Cuviosia voastră, noi, deacuma la ce să mai muncim? Nouă nu-ne mai trebuie nimică. Mâni ne vine conețul! Morților nici nu li-i foame nici nu li-i sete. Ei nu simțesc nici frigul nici căldura. Ei n'au nevoie nici de hodină nici de lumină. Numai cât mâni răsare sfântul soare și pentru noi.

Vechiul gospodar al lumii ascultând jalania oamenilor care știau că a doua zi nu să moară, cade pe gânduri își înourează obrazul, își agerește căutătura și întorcându-se către soțul său, izbucnește cu mare mâhnire:

— Rea, foarte rea știință!

Iar după o clipă, de tăcere, punând tunetul cerului pe vârful limbii, hotărește cu strășnicie:

— De azi înainte, sfârșitul vieții oamenilor îl voiu ști-l voiu cunoaște numai eu și nimene altul afară de mine. Pentrucă, precum vezi și tu Petre, oamenii, cunoscându-și mai dinainte sorocul morții, când li se apropie veleatul, fac de ocară chipul și asemănarea mea!

Și iată că de atunci și până astăzi nici un om pământean nu mai știe ziua și ceasul morții sale.

PR. ITARIU

Mihai Eminescu

VON DEN HUNDERTEN VON MASTEN

(Dintre sute de catarge)

Von den hunderten von Masten,
Die ins Meer vom Ufer schnellen,
Wieviel werden wohl gebrochen
Von den Winden, von den Wellen?

Von den Wandervögelschwärmen,
Die den Weg der Fernen finden,
Wieviel werden wohl ertrinken
In den Wellen, in den Winden?

Jagst du nach den Idealen
Oder suchst des Glückes Quellen,
Folgen dir doch allerorten
Nur die Winde, nur die Wellen.

Unverständnis deine Lieder
Mit der Zukunft wird verbinden,
Nachgeäfft wird dein Gedanke
Von den Wellen, von den Winden.

Traducere de N. TCACIUC-ALBU

Pe urmele vremii

† **A. V. Macri.** — După o moarte fulgerătoare, la 11 Noemvrie 1943 a fost înmormântat în cimitirul cernăuțean cel ce-a fost avocatul Atanasie V. Macri. Originar de la Iași, s'a ridicat greu, prin muncă asiduă, de ani de zile. A învins viața, dar la urmă, l-a învins ea. Se stabilise în Cernăuți unde se ocupă intens cu literatura, mai ales cu cea franceză. Ziarele, mai cu seamă ziarul „Viața", au pus adesea între rarele remarcabile traducerile sale din franțuzește. Căci a tradus integral, pentru prima oară la noi, marele roman al lui Rabelais, „Gargantua și Pantagruel", din care o parte a și publicat-o la București. Editorii n'au voit să-i publice continuarea. Mai pe urmă a pregătit traducerea lui M. Pronst, „A la rechèrche du temps perdu" care trebuia să apară la Iași (tot fragmentar, căci cetitorul român nu înghite traduceri de 25 de volume).

Cu el dispare un intelectual fin, un om de permanentă muncă, un suflet idealist, un nobil prețuitor al literaturii franceze și al culturii serioase, în general.

* * *

Al. Popescu-Telega hispanist. — D-l Profesor T. Pamfescu-Ulmu a publicat o elegantă broșura despre activitatea celui dintâi deschizător de drumuri între Spania și România, adică un mic studiu bio-bibliografic despre d. Al. Popescu-Telega, profesor la Universitatea din București. Aflam că încă din 1912, d-sa se interesa de Spania și publica studii și traduceri. Mai pe urmă harnicia d-sale a devenit celebră. A publicat peste 100 de studii hispaniste și admirabile traduceri din poeți, romancieri și dramaturgi (Lope de Vega, Calderon, Benevente, etc.). Astfel, d-sa e unul din cei mai buni hispaniști din Europa și America.

E. Ar. Z.

* * *

Același Gh. Oprescu. — După ce Bucovina, în acest comemorativ an Bucevschi[1]), și l-a sărbătorit pe Epaminonda A. Bucevschi cu placheta comemorativă-Bucevschi, publicată de Societatea pentru Cultură, după ce noi vorbiam (documentat!) de *Epaminonda Bucevschi, gloria picturii arborosene* (Cernăuți 1943), după ce d. Dr. Petru Luța (în „Revista Bucovinei" 1943, 122) ne revela cât de prețuit era Bucevschi în apus (încât: „Pictorul Epaminonda Bucevschi se află trecut, cu o notiță biografică și artistică relativ amplă în monumentala lucrare lexicografică germană *Allgemeines Lexicon der bildenden Künstler* de U. Thieme & F. Becker,

[1]) Ep. Bucevschi s'a născut în 1843.

apariția la Lipsca în peste 50 volume format lexicon" — iar: „Faptul acesta este pentru noi o dovadă că, la timpul său, Bucevschi se bucura de o bună reputație ca pictor în apus...") — d-l Gh. Oprescu (deși averti-sat de meritosul Corneliu Gheorghian în rev. „Fat-frumos" 1941, 10—12) continuă a persista în aceleași aberații — *naivitățile* d-sale cu privire la Ep. Bucevschi, debitându-se în recenta a II-a ediție din *Pictura românească în secolul XIX*, București 1943, la erezii ca cele următoare.

Concludent e chiar acordul inițial al d-lui Gh. Oprescu: „Doi sunt pictorii mai însemnați ai Bucovinei: Epaminonda Bucevschi și Eugen Maximovici" (210)!!! Bucevschi și Maximovici! Sau: Herakles kai Pithekos! Sau: I. I. Winkelmann[2]) și — Gh. Oprescu!... Dar iată-l în adevăr momentul în care suntem nevoiți să ne înfrângem orce rezervă și să spunem ritos de ce tristă reputație se bucură bietul și răs bietul și mai ales fie-iertatul E. Maximovici: Reputația de a fi semnat piese de-ale lui Ep. Bucevschi cu numele *Maximovici* și, iarăși, de a fi semnat piese de E. Maximovici cu numele *Bucevschi*. Punctum!

Ni se reeditează apoi, fără de nicio sinchiseala, afirmațiile și aprecierile împotriva cărora Corneliu Gheorghian („Fat-frumos" 1941, 11–12) ripostase încă la 1941: că: „Pictura bisericii din Fratăuții-Vechi este opera sa (a lui Bucevschi) de capetenie din această vreme" (211); că „pentru o mai ușoară înțelegere din partea credincioșilor, în succesia și rostul scenelor sacre pictate" (211), Bucevschi *introduce* altă *ordine;* că: „Nicăieri (din operele lui Bucevschi) însă nu se ridica la nivelul tablourilor similare[2]) pe care pictorii din vechiul regat le expuneau în diverse ocazii, iar despre restaurările lui Bucevschi prin mănăstirile bucovinene, un istoric așa de competent cum este Paul Henry, se exprima cu cea mai mare rezervă" (212)!

Deși — cu anumită logică specifică, Gh. Oprescu ne asigură despre pictorul eclesiastic Ep. B. că: „Numele său pătrunde până departe și, în 1883, este chemat să picteze iconostasul catedralei din Zagreb, lucrare de mare proporții" (211).

Firește, nu dela așa istoric a picturii noastre putem solicita justa nuanțare a calificativului! Încât d. p. pictura *galantă* (Rococo) a lui Ep. B., e înregistrată aici cu fraza: „Bucevschi adoptă teme *mai (sic) frivole*" (211)!....

La fel de schiopătătoare — informația de amănunt. Fața de afirmația lui Gh. Oprescu că Ep. B. își face studiile „secundare la Suceava" — cf. Corneliu Gheorghian, *Bucovina în pictură: Epaminonda A. Bucevschi* 1935, 10: „Liceul I-a început la Cernăuți". Pentru restul studiilor lui secundare — și la Beius, nu numai „la Suceava (sic) și Blaj" (211) — cf. C. Gheorghian, *Bucovina în pictură*, 10 și articolul nostru[1]) *Epaminonda Bucevschi* în „Convorbiri literare" An. LXXIV 1941, 420. Pentru cunoștința hoinărului elev Eminescu cu celalt bruduu surghiunit pela școlile dela Beius și Blaj, Ep. Bucevschi, — cf. același articol al nostru din „Conv. lit." 1941, 420. Etc.

Dar — repetăm: Ep. Bucevschi și E. Maximovici! I. I. Winkelmann și Gh. Oprescu!.....

Leca Morariu

* * *

Dimitrie Onciul a fost omagiat, la douăzeci de ani de la moartea lui, printr'o academică festivitate de către Universitatea cernăuțeană.

E de prisos să repetăm ce a însemnat pentru cultura românească și pentru mândria bucovineană, luminarul de la Cernăuți, care de pe scaunul de președinte, — cel dintâiu președinte, — al celei mai vechi societăți studențești din Bucovina „Junimea" — continuare a desființatei „Arboroasa", — a trecut pe fotoliul prezidențial al Academiei Române.

Până la închinarea unui număr din „Revista Bucovinei" lui Dimitrie Onciul, folosim data comemorativă, ca să alăturăm solemnității universitare un modest și pios gând omagial.

* * *

Universitatea cernăuțeană, deși pe hârtie redusă la tradiționala și istorica noastră facultate de teologie, cultivă toate ogoarele academice. Institutul universitar „Cernăuți", creat și diriguit de d. prof. Leca Morariu, anunță constituirea unei secții științifice, rămășiță a fostei și nucleu al viitoarei noastre facultăți de știință.

* * *

Bustul lui Eminescu la Cernăuți. — Chipul de bronz al celui mai mare poet român a dispărut din orașul școlarei lui cu prilejul invaziei bolșevice. Cercul „Bucovina literară" a inițiat ridicarea unui nou bust al lui Eminescu la Cernăuți, inițiativa care merită recunoștința.

Socotim, însă, că locul ales pentru bustul lui Eminescu, — în fața

---

[1]) Firește necunoscut (chiar și acesta!) ilustrului Gh. Oprescu din Capitală...

[2]) Cât de caracteristică pentru nivelul d-lui Gh. Oprescu e d. p. o frază ca aceasta (vorbind de Bucevschi): „Se hotărăște să devie pictor"! Deci simplă *„hotărâre"*, nu inexorabila, covârșitoare *pasiune*, așa cum dânsa (biograficește!) se manifestă încă la copilul și copilandrul Bucevschi. Precum iarăși elocvent rămâne faptul că, în pictura religioasă a lui B. Gh. Oprescu, nu știe să semnaleze nota individualistă, anti-bizantinistă a lui B., etc., etc.....

[2]) Ci. doar atât: „Toate aceste lucrări (ale lui Bucevschi) au utilitatea lor" (212)!

Teatrului Național, — nu e cel mai indicat. In fața teatrului, din piața Vasile Alexandri, se potrivește bustul acestuia, care, indeosebi pentru Bucovina, și-a legat numele de începuturile activității teatrale românești. Pe Eminescu îl vedem așezat într'o ambianță mai romantică: de pildă sub copacii parcului Arboroasa, — nu la locul vechiu, ci drept peste drum de catedrală,— loc, oarecum mai central situat decât cel ales, având, în acelaș timp și un cadru mai specific.

Și încă ceva: sculptorul Vlasiu, va face de bună seamă un Eminescu inspirat, așa cum sânt toate sculpturile lui, — dar, totuși, n'ar strica un concurs, la care tot sculptorul Vlasiu poate ieși biruitor.

* * *

Universitatea liberă a Societății pentru cultură și-a reînceput seria de conferințe, intrând în al XIV-lea ciclu. Iată conferințele ce se vor ține în acest ciclu până la Crăciun:

Ardealul în anii 1848—1849 (Teodor Balan, dir. bibl. univ.); Tudor Arghezi sau destinul greu de a-i urma lui Eminescu (Augustin Z. N. Pop, prof.): Iluzii, erori și limite în cercetarea științifică cu proecții și experiențe (Dr. Alex. Cișman, prof. univ.): O altă istorie universală (Dr. Milan P. Șesan, prof. univ.): Cauzalitatea în științele exacte (Dr. Teodor Câmpan, prof. univ.): Eminescu și folclorul (Aurel Vasilău, prof.): Aplicațiile tehnice în războiu (Dr. Ing. Cezar Parteni, prof. univ.): Realizările tehnice în domeniul materiilor artificiale (Dr. Ing. Gheorghe Alexa, prof. univ.): La Bug (Dr. Const. N. Tomescu, prof. univ.); O pagină de glorie și sbucium din scrisul bucovinean: Mihai Teliman (Dr. Ilie Mandiuc, prof.)

* * *

Secția Storojinet a Societății pentru cultură este una dintre cele mai active. Riscăm afirmația că polarizează în jurul ei tot ce e viața culturală din acel oraș. După modelul centralei se organizează și la Storojinet, iarnă de iarnă, cicluri de conferințe. Pentru începutul acestei ierni s'au anunțat următoarele:

Creștinism și eroism (Preot D. Popescu); Individ și societate (Prof. Orest Tofan); Mama lui Eminescu (Prof. Augustin Z. N. Pop); Paraziții animalelor (Ing. agr. insp. D. Ralea); Începuturile literare ale lui Cezar Petrescu (Prof. Șt. Pavelescu, insp. artelor); Războiul nervilor (Prof. Vasile I. Bota).

* * *

Tipografia „Mitropolitul Silvestru" a Societății pentru cultură, nu este o simplă întreprindere economică, ci un adevărat laborator de răspândire a culturii. Pentru documentare arătăm, că în cursul acestui an

tipografia „Mitropolitul Silvestru" a scos din ateliere colecția completă a 3 reviste (între cari și prezenta) și . . . 45 . cărți de literatură și știință. Ceea ce e un mic record, nu numai pentru Cernăuți și nu numai pentru anul de războiu 1943.

* * *

Traducerile. — Trebuiesc făcute, dacă nu de scriitori, măcar de oameni cu oarecare știință de carte. De altfel se întâmplă, ca în trilogia istorică a lui Sienkiewicz, tradusă, — probabil din franțuzește, — de cineva care semnează Al. Iacobescu, că orașul românesc Hotin să fie ortografiat de mai multe ori Kocim (!), ceea ce polonezului Sienkiewicz și traducătorului francez îi se poate ierta, dar, fapt care, pentru o traducere în românește, se apropie, pur și simplu, de analfabetism, și pentru care numitul domn Iacobescu a trebuit relevat, mai ales că Domnia Sa a masacrat o serie întreagă de romane ale diverselor literaturi, într'o românească aproximativă.

* * *

Etica națională a lui Mihail Sadoveanu. — In viața și chiar în structura sufletească unui creator, pot fi accidente care, rămân, în orice caz, irelevante pentru aprecierea estetică a operei lui. Villon a murit pe spânzuratoare pentru infracțiuni de drept comun și totuși a rămas un mare poet. Ce părere ați avea despre cineva, care, cetind poezule lui Eminescu, s'ar gândi în fiecare clipă că Eminescu a murit nebun?

Nu există biografiie fără eclipse, dar niciodată biografia nu trebuie să ne preocupe mai mult decât opera.

Totuși, — și poate tocmai de aceea, — sânt clipe a căror reamintire nu aduce nici un folos, nici măcar atunci când acesta este făcută într'o formă deghizată, pentru a încerca, în chip adulativ, substituirea unor justificări pe care nimeni nu le cere.

Mihail Sadoveanu, povestește ca nimeni altul în proza românească, pitorescul și măreția trecutului nostru. Dar în frământarea acestui neam contemporană lui. — Mihail Sadoveanu a avut o linie de conduită, — poate sinceră, — care a dat faliment, un faliment dureros, dar definitiv.

De aceea o căuta o etică națională la Mihail Sadoveanu, așa cum încearcă D-ra Dr. Viorica Pintiliescu într'un articol din ziarul „Bucovina", ne pare nelalocul. Mai întâi pentrucă, dacă latura estetică a operei poate fi complet separată de viață, nu tot așa e cu etica, deoarece în cazul unei separații nu mai poate fi vorba de etică, ci doar de impostură.

Dar speța nu e aceasta. Insuși scrisul lui Sadoveanu nu îmbracă o etică națională, pentrucă în artă etica presupune o tendință, — cum ar fi, de pildă, în cazul nostru, repercutarea sub orice aspect a frământărilor naționale din trecut în contemporaneitate, — tendință care lipsește cu

desăvîrșire în acest scris. Din tot trecutul nostru Sadoveanu alege *pitorescul*, creînd minunate opere de artă, — care uneori pot folosi în pedagogia unei etice naționale, așa cum creta și tabla pot folosi pedagogiei școlare, — dar care, ca atare, nu sînt etică națională.

D. V.

* * *

Epaminonda Bucevschi, gloria picturii arborescente, se numește broșura Nr. 29 a Institutului „Cernăuți". Autorul ei este d-l prof. Leca Morariu, iar conținutul, — pe informează D-sa, — i-a slujit și ca material pentru o conferință.

Geneza dizertației de mai sus, trebuie căutată, — după cum reiese și din întreaga expunere, — în dorința autorului ei de a combate unele afirmații în legătură cu opera lui Bucevschi, făcute de subsemnatul în „Revista Bucovinei" Nr. 3 din 1943.

Fără să remarce și calitățile din opera lui Bucevschi, pe care rândurile mele le evidențiază, d-l prof. L. M. citează doar pasagiile în care se pomenesc unele scăderi ale aceleiași opere, căutând prin aceasta, să-l înfățișeze pe I. Cârdei ca pe un detractor al lui Bucevschi.

Să vedem acum care dintre „impresiile mele personale", — expuse în citatul articol, — l-au putut supăra pe d-l prof. L. M, și întrucât argumentele aduse de D-sa rămân valabile în favoarea tezei ce susține.

Am afirmat ca, în ciuda scrupulozității lui pentru desemn, în unele portrete de Bucevschi (nu în toate) se pot observa totuși oarecari greșeli de amănunt.

Cu ce-am diminuat, oare, prin această afirmație, gloria artistului? Cu cât scade valoarea operelor lui Leonardo, Michel Angelo, Rafaelo, Tiziano sau Veronese — ca să nu pomenim decât pe cei mai cunoscuți și de a căror alăturare artistul nostru n'ar avea de ce să se plângă — cu cât scade, zic, gloria acestor mari maeștri, atunci când în opera lor se întâlnesc adeseori greșeli poate mai mari decât la Bucevschi?

Afirmația nu e gratuită: reproducerile după lucrările lor sunt destul de răspândite, pentruca oricine, — cu puțin simț critic, — să poată face aceeași remarcă.

Încercând să găsesc o explicație acestor scăderi de amănunt în desemnul lui Bucevschi, am afirmat ca se prea poate ca o parte (deci puține) din portretele în cauză să fie făcute după fotografii și nu după natură.

Încercarea mea s'a bucurat, însă de o grațioasă calificare din partea d-lui prof. L. M.: „altă culme în oberațiile tiradelor anti-Bucevschene ale d-lui I. Cârdei".

După părerea d-lui L. M. deci, urma ca bietul Bucevschi să-și încarce în spate tot calabalâcul și să purceadă, de câte ori avea trebuință, pe lumea cealaltă: să se ridice la Raiu, pentru a face chipul cutarui Vlădica ori Voevod — repausați de mult întru Domnul, sau să vesnicească prin culori pe părinții decedați ai cutărui preot paroh al bisericei zugravite de el.

Urmând această logică, un mare artist din zilele noastre, care ar încerca să recurgă la fotografii, pentru portretizarea mărimilor, ce nu-l pot fi aduse plocon în atelier, trebuie descalificat.

Și o fotografie, oricât de reușită, nu poate înlocui totdeauna modelul viu: de aici și supozițiile mele de mai sus.

*

Ceea ce-l supără, însă, pe d-l L. M. mai mult este afirmațiunea mea: cea mai slabă latură în opera lui Bucevschi e culoarea și că-i mai preferabil să cunoaștem opera artistului numai după fotografiile lucrărilor sale.

Simțul culorei este un dar dela Dumnezeu, — pe care nu orice pictor îl are, — și pe care Bucevschi, dacă chiar l'ar fi avut, a fost împiedicat de educația sa artistică, cât și de mediul în care a trăit să și-l afirme.

Ceea ce d. prof. L. M. numește „culoare umed de vie", „pulsația caldă a culorii", etc. în opera lui Bucevschi nu este decât jocul de clar-obscur, finisajul modelării formelor și nicidecum culoare.

Calitățile coloristice ale unei picturi nu depind de numărul culorilor, — sunt picturi reușite și numai cu două, trei culori: nici de cantitatea culorilor întinse pe pânză și nici intensitatea sau de spălăcirea lor.

Culorile se scot în evidență reciproc printr'o inteligentă alăturare a lor, prin dozarea nuanțelor, prin opoziția echilibrată de alb și negru, de cald și rece; strălucesc prin puritatea, prin transparența lor, sau se mărginesc într'un chinuit amestec, sau într'o înbâcsire opacă până la moartea lor.

Așa că oricâtă literatură se va face, oricâte superlative se vor cheltui, spre a face din Bucevschi și un colorist, strădania va rămâne zădarnică.

Fixați-vă în minte atât de plăcutul chip al fetiței cu floricele, reprodus și în broșura d-lui L. M. și apoi duceți-vă, să vedeți originalul. Reținеți de-asemenea „Nănăsica", „Mosneagul" și „Țiganușul", și căutați apoi originalele: vă asigur că nu veți afla în ele preocupări coloristice și că veți obișnuiți cu simfoniile cromatice ale picturilor moderne veți regreta că nu v'ați oprit la reproducerile monocrome.

Același regret de-a nu ne fi mulțumit numai cu reproducerile, l-am încercat mulți dintre noi și atunci când am făcut cunoștința nemijlocită cu celebrele capo-d'opere ale Renașterii și Clasicismului în pictură.

Deci, cum se vede, chestiunea culorilor în pictură nu-i chiar așa de simplă.

•

La constatarea mea că Bucevschi, în pictura lui bisericească adoptă moda Apusului — a catolicilor — și că din pricina aceasta figurile sale sunt lipsite și de sveltețea și de culoarea pe care ar fi putut-o împrumuta dela tradiționalele noastre fresce, d-l L. M. îl consideră inovator împrumutând denumirea de „pastramă mumificată" pentru toate picturile noastre bizantine și uitând, probabil, că, de atâtea ori, în scrisul D-Sale a căzut în extaz în fața frescelor dela Sucevița, Voroneț și dela celelalte mănăstiri bucovinene.

•

Trecând peste ironiile și malițiozitățile pe care d-l prof. L. M. nu le servește cu caracteristica darnicie în broșura D-sale, m'am mulțumit să discut în răspunsul meu numai miezul problemei care i-a servit d-lui prof. L. M. pentru atacuri personale deoarece socot că o discuție cu patimă și cu dorința numai *de-a prabuși*, nu aduce lumina, ci doar discordie și de asemenea stări — în timpul și în locul în care ne aflăm — n'avem de loc trebuință.

Ioan Cârdei

* * *

Comentarii coreografice. — Nu există artă mai pură, mai stilizată și în același timp mai simfonică, decât dansul. Prin muzică, prin ritm, prin armonie, prin desenul viu al mișcărilor, prin elasticitatea și grația corpului, dansul este o adevărată simfonie a celorlalte arte. Puritatea, armonia și într'un fel dezinteresarea, dematerializarea ei face din această artă o desfătare unică și completă a ochiului și a spiritului. Un spectacol bun de balet valorează cât un roman sau cât o pictură de valoare.

Corpul uman și mișcările lui sunt ridicate în dans la apogeul spiritualizării de care este capabil. Jocul culorilor și al luminii, costumele și mai ales muzica, deobicei minunată ea însăși, întregesc plăcerea estetică a dansului. Arta aceasta muta vorbește adânc sufletului nostru. Trupul ajunge până la el în ipoteza lui cea mai nobilă, cea mai pură și mai abstractă.

Creația în dans este atât de legată de valoarea interpretării încât dansatorul nu mai este un simplu interpret ci un creator, un artist. În afara tehnicei artei lui, el știe să imprime acesteia o notă personală, acel farmec deosebit al expresivității coreografice. Peste exercițiu și tehnică simți unda de geniu personal, prin participarea artistului cu întreaga lui ființă și prin vibrarea sufletească fină și nuanțată cu care însoțește tema

coreografică. Și în această artă atât de pură și de imaterială, atât de aeriană dar legată, de corp omenesc, sufletul triumfă. Sufletul dansatorului palpită ca un fluture, diafan, prezent și viu în orice gest, în orice zâmbet, în orice expresie lirică. Un dansator este un liric al mișcării și al armoniei corporale. Corpul și mișcările lui sunt adevărate versuri, în ritm și rimă, iar suflul liric vine dela expresivitatea sentimentelor sau ideilor de care un „subiect" coreografic nu este niciodată lipsit.

Reflexiile acestea au revenit pe marginea spectacolului operei Române de mai zilele trecute, în care a apărut, în două divertismente dansante adaptate operei „Carmen" prim-balerinul Oleg Danovschi.

Măestria și eleganța mișcărilor sunt la acest dansator animate de un nerv excepțional, care fascinează și pe care îl simțiți dela cea dintâi figură. Elasticitatea și supleța corpului sunt ca de oțel. Siguranța și elasticitatea mișcărilor sunt însoțite de un fluid de energie nervoasă care asigură jocului său nu numai o tehnică desăvârșită dar și un patetism coreografic deosebit. Fiecare gest, fiecare figură este „trăită". Mai mult expresiv și perfect decât grațios, Oleg Danovschi pare un arc viu și incandescent de mare pasiune coreografică.

Melania Livadă

CĂRȚI ȘI REVISTE

N. Teacinc-Albu: Poezii chinezești. Colecția Societății scriitorilor bucovineni, 1943. — A traduce, este a trăda. Este într'adevăr o trădare, dacă judecăm din punctul de vedere al autorului din care se traduce: Niciodată traducătorul nu se poate transpune exact în starea sufletească a poetului, căci niciodată traducătorul nu poate să aibă aceeași conformație sufletească în general și nici aceleași stări sufletești ca acelea din momentul creației inițiale ale autorului.

Aceasta în ce privește deosebirile psihologice și de fond ale creației pe care vrea s'o transpună traducătorul în limba sa. La aceasta se mai adăuga și greutăți formale și în special deosebirile intraductibile ale celor două limbi, din care și în care se traduce.

Această trădare a traducătorului este de două ori mai mare dacă nu se traduce din limba originalului ci prin intermediul unei alte limbi și a personalității unui alt traducător. Într'un astfel de caz găsim colaborarea a trei temperamente distincte. Deci din punct de vedere al conformității cu originalul inițial o astfel de traducere este o îndoită trădare.

Sunt asemenea traduceri inutile așa dar? Pentru cunoașterea exactă a operei inițiale, desigur. Temperamentele celor doi traducători, cum și caracteristicile celor două limbi în care se traduce se suprapun în mare măsură deteriorând exactitatea operei originale.

Asta denotă însă că o traducere a unei poezii este nu o lucrare mecanică de transpunere a sensurilor, ci o operă de creație, unde originalitatea traducătorului are un rol preponderant. Traducătorul este astfel un creator, iar opera pe care vrea s'o traducă este numai un subiect sau un motiv de inspirație; fantazia traducătorului este ceva mai stânjenită în libertatea ei de anumite elemente de fond și formă, impuse de opera inițială. Astfel se explică de ce o traducere ca sonetul „Veneția" a lui Eminescu devine o operă originală, ca și poezia „La Steaua".

În același sens și cu aceleași restricțiuni trebuesc judecate și traducerile d-lui N. Teaciuc-Albu din poezia chinezească: sunt o îndoită trădare a originalului chinezesc. Este numai o presupunere logică a noastră, căci nici noi — ca și traducătorul — necunoscând originalul chinezesc al poeziilor, nu ne-am putut da seama cât de mare este această trădare față de original. Renunțăm de a cerceta și cea de-a doua trădare, față de traducerile germane ale lui *Klabund, Otto Hauser* și *Hans Bethge*, după care, mărturisește însuși d-l Teaciuc-Albu, că: „Traducerile s'au lucrat cu mai multă sau mai puțină libertate" (p. 63). Noi credem și sperăm că traducerile d-lui Teaciuc-Albu sunt cu cât mai multă libertate făcute, adică aportul d-sale original este cât mai mare. Afirmăm deci că o traducere este cu atât mai bună cu cât este talentul traducătorului mai mare, adica și trădarea originalului este mai mare!

O traducere exactă, conformă cu originalul, poate face orice autor mediocru, care se supune docil imperativelor formale ale operei inițiale. Va fi însă o traducere mediocră, care nu va impresiona pe cititori.

De aceea trebuie să renunțăm la cercetarea conformității traducerii cu originalul, mai ales în aceste traduceri din literatura chineză, rămânându-ne, în judecarea lor, numai criteriul estetic, realizarea lor ca operă personală mai mult a traducătorului român, decât ca oglindirea fidelă prin atâtea oglinzi deformante.

Admirăm concizinea și sensibilitatea din „Rămas bun dela prieteni" 411) și mai ales din „Uitare de sine" (21):

Tineam păharu'n mână,
Pârâul șopotea.
Bogată (luna) zână
Lumină-mi trimitea.

Si-așa uitai de mine,
Durerea mă lăsa...
(Lăstun cu aripi line), —
În juru-mi... nimenea.

Ne plac jocurile de lumini și umbre din cântecul bachic „Trei toparași" (24), ca și sensibilitatea feminină din „Lacrimi" (40).

La sfârșitul volumului d-l N. Teaciuc-Albu închină două poezii poetului chinez Li-Tai-Pe, din care desprindem următoarele strofe:

Eu n'am văzut frumoasa țară Tsin,
Nici fluviul Yo-yeh. Dar nu mă doare,
Căci farmecul le-am cunoscut deplin
Din slova ta, în veci nemuritoare.

Grădină ai sădit pe glob meschin,
Ca peste lumi etern să strălucească.
La gloria-ți străveche acum vin
S'adaug o ghirlandă românească. (60)

Nu putem stabili întrucât țara și sufletul chinezesc sunt oglindite în traducerile d-lui Teaciuc-Albu, dar ne place „ghirlanda românească" pe care ne-a dat-o d-sa...

Aurel Vasilin

* * *

T. Balan. Corespondența lui Gh. Tofan. editată de Asociația regională a învățătorilor din provincia Bucovina. Cernauți 1943, tip. Mitr. Silvestru. — Gh. Tofan așteaptă să i se facă dreptate. N'a lăsat opere științifice sau literare care să-i poarte numele peste veacuri. Are scris efemer de ziar și-mai puțin efemer de revistă. A fost însă îndrumător și organizator de generație, a fost făuritor și propagator de idealuri, a fost cronicar de evenimente și de fapte ale altora.

În toată viața sa de activitate și sbucium, s'a dăruit generos pentru alții. A făcut dreptate altora și a fost iar de lumea pentru altu. Nu s'a gândit la sine, n'a creat sau mai exact n'a publicat opere care să-i perpetueze numele, căci singura-i operă de acest fel, un „Istoric al școalei românești din Bucovina", n'a văzut lumină tiparului din indiferența cercurilor dirigitoare, deși Gh. Tofan a trăit încă doi ani sub era românească a Bucovinei și a fost chiar șeful învățământului din această regiune.

Gh. Tofan e mort de aproape un sfert de veac. Datoria generației de azi, generație care a profitat pe urma activității lui Tofan, este să-i desgroape memoria și să-l treacă în cartea de aur a neamului.

Un început s'a făcut. Asociația învățătorilor bucovineni, care este o creație a lui Gh. Tofan, se achită de o sacră datorie, editând „Corespondența lui Gh. Tofan", adunată și comentată prin grija harnicului răspuns colițor de arhive bucovinene care este d-l T. Balan, directorul bibliotecii universitare.

În cele 155 de scrisori publicate este un bogat material informativ. Sunt informații din domeniul literar, politic, artistic, economic etc. al Bucovinei, material ce așteaptă să fie utilizat de cei ce se interesează de trecutul acestei provincii.

Este numai un început pentru reabilitarea memoriei lui Gh. Tofan. Iată de ce munca d-lui Balan și sacrificiul Asociației învățătorilor bucovineni merită toată lauda.

Dar cel ce a făcut dreptate tuturora merită să i se facă dreptate și lui. Așteptăm încă opera care să fixeze definitiv personalitatea lui Gh. Tofan în amintirea neamului românesc.

* * *

Leon Șandru. În umbra anilor, oameni și plaiuri bucovinene, Colecția Gruparea de Nord, tip. Mitr. Silvestru. Cernăuți 1943. — Numele d-lui Leon Șandru sub pseudonimul Humoreanu l-am mai întâlnit — foarte rar — în revistele bucovinene. Acum D-sa și-a înmănunchiat într'un volum de 144 pagini debutul literar.

După cum ne spune subtitlul, cartea ne vorbește despre „oameni și plaiuri" dintr'o anume parte a Bucovinei, de pe valea Moldovei, din comuna Capu-Câmpului.

Sunt aceiași țărani bucovineni, pe cari îi cunoaștem și din scrisul altora: oameni mâncați de nevoi și griji, cari înfruntă cu dârzenie asprul destin.

Dacă satul și oamenii lui din prima bucată „Convertirea lui Ioachim" ni se par idealizați — nuvela urmărind un scop pur didactic — tipurile din celelalte bucăți se arată naturale, luate aievea din lumea satului bucovinean.

În nuvela de proporții mai mari „Bahnenii" ni se perindă pe dinaintea ochilor viața plină de sbucium și necazuri a unui cătun de câteva case. Oameni săraci și chinuiți, Bahnenii vreu să trăiască și nu pot trăi decât furând lemn din pădurea Obștei și vânzându-l la Suceava. De aici o serie de neplăceri și necazuri pentru traiul lor. Dar ei nu descurajează.

Și autorul ni-i prezintă pe acești Bahneni în bărbații lor aspri și dârji, în femeile lor bărbătoase, cu obiceiurile lor primitive, neschimbate de când e lumea.

Totul e simplu, natural: nici o complicație în evenimente, nici o aprofundare în caractere, nici o înfloritură în stil. Limba păstrează ceva din simplitatea și farmecul celei țărănești.

Leon Șandru este încă un scriitor care ne eternizează un colț din Bucovina noastră.

* * *

Mânăstirile Bucovinei. — Toți ne mândrim cu ele, toți le admirăm atunci când le vizităm, dar să spunem sincer, nu le prea cunoaștem, sau mai exact nu prea suntem informați despre istoricul, arhitectura lor etc. Lipsea broșura care să fie la îndemâna oricui și care să dea vizitatorului grăbit câteva noțiuni în legătură cu întemeierea mânăstirii, stilul

și importanța ei. Vizitatorul rămânea avizat la ceea ce-i spunea vreun om al locului, fără să poată controla veracitatea celor spuse.

De aceea este fericită ideea cercului „Bucovina literară" să publice pentru fiecare mânăstire o broșură-ghid, în care să se cuprindă esențialul din ceea ce trebue să știe un vizitator despre aceste mânăstiri.

Până acuma au apărut următoarele broșuri: Dr. S. Reli, Mânăstirea Putna; Pr. dr. E. Costea, Mânăstirea Voronet; I. Mandinc, Mânăstirea Sucevița.

Și cum mânăstirile noastre sunt vizitate și de mulți străini, broșurile cuprind și câte un rezumat în limba germană și franceză.

Sunt broșuri utile, servind scopuri de propaganda. *C. L.*

* * *

B. Frunte. — Ogoare și luceferi. — Unitatea de măsură cu care ne-am obișnuit să apreciem o carte proaspăt apărută este, de foarte multe ori, aportul de „noutate" al acelei cărți. Desigur noutatea poate fi o calitate a operei de artă, — o calitate foarte efemeră, pentrucă se situează în timp și se pierde cu timpul, — dar nu trebuie să fie o condiție a prețuirii. Goana după noutate, devine, din când în când, leit-motivul producției artistice al unei comunități umane, — transformând preocupările estetice ale vremii într'o cursă de galop gâfâit prin șanțurile artei, într'un concurs de inventivitate uneori foarte distractiv, dar irelevant pentru valoarea operei de artă, care este legată numai de talent. Nu ne îngăduim temeritatea de a discuta în acest cadru noțiunea talent; credem că, înaintea oricărui argument rațional, talentul *se simte*.

Cetind, volumul de versuri al domnului B. Frunte, am câștigat convingerea că domnia sa este fericitul posesor al unei apreciabile doze de talent, pe care o întrebuințează cu atât mai binecuvântat, cu cât nu uzează de artificii căutate, pentrucă prin stridența acestora să-și adune clientela. Versul domnului Frunte crește simplu, ca iarba din brazdă, fără preocuparea dacă grădinarii esteticismului l-au aliniat în strat.

Domnia sa ară într'un pământ, care în poesia românească a trecut prin mâinile unor gospodari ca Iosif și Goga: desrădăcinarea din sat și nostalgia acestuia, — reușind, chiar sub povara acestor mari nume, să scoată roade de preț:

„Și dacă n'ai fi-ajuns și tu sărac
Și-ai mai avea pământ și pentru mine,
M'aș reîntoarce, tată, lângă tine,
Să răscolesc ogorul și să tac..."

Satul, cu toate elementele lui, cu „vacanțele stinse prea curând" revine stăruitor aproape în toate imaginile din acest volum. Domnul B. Frunte va „sorbi azurul drag din *cofe*", va „înlenni într'un șeaun străint

de veac, în același *scrânciob*", care „urcă și coboară" și chiar atunci când va încerca o poesie a uzinei, ca în „Cântec de fabrică" va termina cu versurile:

„În truda asta-mi vine'n minte tata,
Alăturea de lanul său de grâu".

Simptomatica, pentru dragostea poetului față de fire, e poezia „Slujbă", în care castanii sînt candelabre, liliecii în floare — tămâie, zefirul—preot, ciorcârliile bat metanii, iar plugurile muscă naiură din ogoare.

Această dragoste se răsfrânge, în concret, asupra pământului natal:

„Că Dumnezeu, din când în când, coboară
De stă la sfat cu oamenii 'n Moldova".

Firește că nu întreg volumul de debut al domnului Frunte este prins în acest unic cadru de inspirație. Poezii ca „Miraj" și „Destin" uzează chiar de material exotic: tropice, cactuși, grote, — dar ele nu distonează numai cu linia generală a volumului, ci cu însăși posibilitățile de realizare ale poetului, care trebuie notat la examen după adâncurile de simțire, ce se pot găsi în exemplele suscitate și multe altele asemenea, pe care le are cartea domniei sale.

* * *

Gh. P. Cramariuc: Românii de peste Bug, București, 1942 — Expansiunea unui neam se justifică, în prim rând, prin puterea de a da stabilitate materială acelei expasiuni. Totuși e de nediscutat că argumentul științific, mai ales istoric, determină adesea cumpăna politicului. Astăzi, când ne sînt discutate actele de proprietate ce le avem de veacuri pentru pământurile ce le stăpânim de milenii și când până și în rândurile noastre se găsesc destui poltroni, cari ar fi gata să cedeze drepturi sfinte pentru egoismul meschin al unei comodități individuale sau de gașcă, orice realitate românească relevată cunoștinței publice, face cât o lovitură de tun.

Există formule geniale pentru momentul când au fost spuse dar anchilozarea în aceste formule rămâne totuși anchilozare. În 1943, Eminescu ar fi spus altfel decât „de la Nistru pân'la Tisa" și dacă formula Bug pare a ne mulțumi în prezent, nu trebuie să neglijăm realitățile ce există peste aceste formule.

De aceia prezența lui Moș Gheorghe Cap-Bătut la Mutuhai lângă Melitopol și poveștile lui Trohim Costică din bazinul Donețului, care spune că: „moșii noștri ne povestesc că la început când au venit ei pe aice și când în aceste părți nu erau de loc Ruși, ei trăiau tare ghine", precum și Zâmbrenii, Teiul, Dunărea, Aur și alte așezări românești de lângă

Vladivostoc și de pe valea Amurului, — toate acestea sistematic și cu tâlc prezentate de d-l Gh. Cramariuc în broșura d-sale trebuie să ne fie un memento.

D. V.

* * *

Al. Procopovici, 25 de ani dela Unirea Bucovinei .— Extras din revista „Transilvania" (a. 74, nr. 11—12).Sibiu, 1943. — Este o conferință amplă de 16 pagini de tipar, care s'a ținut în 22 Noem. a. c. la Universitatea din Cluj-Sibiu. Autorul ne prezintă o istorie sintetică a evenimentelor interne și externe cari au contribuit la unirea țărilor românești din toamna anului 1918, insistând mai mult asupra celor din Bucovina. Sunt judicios alese faptele și cu dreptate apreciate persoanele, cari au avut un rol mai important. Încheierea o formează un apel călduros către tineretul universitar: „Nu rămâneți nici voi nădejdile țării dincolo de hotare, de unde poate să ne vină ajutor, dar și necaz mare... Țara trebue să respire din plămânii ei proprii".

N. T. A.

* * *

Petre Stati: Antologie latină. Editura „Cuget Modovenesc". Iași. — Traducerea de față din lirica latină apare în ediția III-a, cuprinzând un număr dublu de bucăți, față de cea dintâi, teme variate, tonuri multicolore din Lucretius, Catullus, Vergilius, Horatius, Tibullus, Properitus și Ovidius, versuri consacrate sfârșit fără prea multe aluzii mitologice care îngreuiază lectura generațiilor de azi prea puțin familiarizate cu clasicismul antic.

Ceea ce l-a îndemnat pe d. Petre Stati să prezinte publicului românesc aceste mărgăritare ale gândirii și simțirii clasicilor latini a fost, înainte de toate, dorința de a ancora cultura română în aderențele organice ale trecutului, în spiritualitatea apropiată nouă prin structură psihică și etică. Acest principiu de plecare îl afirmă de altfel și d. N. I. Herescu în prefața traducerilor sale din Horațiu apărute în 1929.

Aceasta nu numai ca o întoarcere la clasicism, ceea ce în realitate este o concepție de echilibru necesar oricui, ci mai ales ca o mărturisire categorică a unei conștiințe latine cu toate consecințele ei, dintre care prima și cea mai importantă este trăirea marilor creații spirituale strămoșești.

Spre deosebire de elenistul Șt. Bezdechi care credea că e mai aproape de original traducătorul care observă în primul rând ritmul, decât acela care spre a complace gustului modern, întrebuințează rima, autorul prezentei traduceri, ca și d. N. I. Herescu, preconizează adoptarea versului rimat și a ritmului modern, mai potrivit după d-lor pentru scoaterea în evidență a gândirii antice și prin urmare mai accesibil azi marelui public. E adevărat că există poeți care au redat atât de armonios farmecul poeziei antice nu numai în traduceri, din toate punctele de vedere,

impecabile, ci și în originale reușite care fac cinste literaturilor naționale ca și celei universale. Dar aceștia sunt gânditori geniali, pe același plan cu marile genii ale clasicismului antic. Și dacă un Eminescu s'a putut situa între aceștia fără a putea fi întrecut, stihuitorii mai modești se tem să-și ia același avânt, mulțumindu-se cu ritmul și rima moderna proprii cititorului de azi. De altfel în afară de ritmul hexametrilor întrebuințat, între alții, cu neîntrecută măestrie de G. Murnu în traducerea Iliadei și potrivit numai poeziei epice — alte ritmuri antice se adaptează cu greu limbilor moderne.

Traducerile din fiecare autor sunt precedate de o scurtă introducere în care caracterizează într'o reușită concizie opera și autorul, amintind totodată și numele unor tălmăcitori care s'au ostenit în prezentarea operelor clasice în românește. Astfel pe lângă numele traducătorilor consultați de d-sa, cum sunt ale profesorilor I. M. Marinescu, C. Papacostea, I. Valaori și Anghel Marinescu, ne dă numele lui D. Murărașu, tălmăcitorul în hexametru original al poemelor lui Lucrețius, a lui G. Coșbuc autorul versiunii în metru original al Eneidei și a prețioasei versiuni a Georgicelor, a lui N. I. Herescu tălmăcitorul „de o eleganță cu adevărat horațiană", a lui Const. I. Niculescu care redă axact topica versului horațian, a lui Eug. Lovinescu, traducătorul în proza a lui Horatius, și a lui Șt. Bezdechi tălmăcitorul maestru în ritmul original al „Scrisorilor din Pont" fără să aminteasca pe mulți alții ale căror traduceri au aparut sporadic prin diverse publicații.

Pentru a ușura înțelegerea aluziunilor de antichitate cuprinse în texte, autorul dă și câteva note folositoare.

In fond, tălmăcirile de față, inegale ca realizări, constitue o prețioasă contribuție, reală și artistica, la cunoașterea și îndrăgirea clasicismului antic. Deosebit de reușite sunt traducerile poeziilor cu elemente descriptive ca de ex. „De pe culmi" a lui Lucrețiu în care cadrul naturii servește ca punct de plecare pentru explicarea unor idei filosofice tot atât de măestrit exprimate în tălmăcire ca și în original:

... Să ne'nchipuim acuma, bunăoară, altceva
Pâlcuri dese, de oștire, pe un șes.ca s'ar afla,
Merg ostașii — rânduri strânse — după fâlfâiri de steaguri.
Călăreți ușori, fac roată, pedestrimii în"șiraguri,
Mai pe urmă, prinși in iureș, înainte dau năval
De tug zările albastre, subt copitele de cal...
Sulițași ridică'n goană, fulgerele pân'la ceruri,
Fața câmpului se aprinde subt văpaia de arămuri.
Glia duduie sub pasul pedestrașilor greoi,
Munți din preajmă, le aruncă strigătele de război.
Până' baierile lumii...

Totuși frământarea asta,

Numai de-o să stai pe-un munte ce în nori își pierde creasta,
Va părea din depărtare, nemișcarea cea mai grea,
Iar văpaia de arămuri se va pierde'n câmp și ea...

Tot atât de exact și poetic sunt traduse versurile în care clocotește dragostea și ura, sau sentimentul de admirație față de atotputernicele zeități odraslitoare de viața și dragoste cerească.

Gândirea latină e atât de cuprinzătoare, încât nu e mirare ca în unele poezii mai puțin profunde traducătorul se vede silit la intercalări care n'au corespunzător în original, pentru a da precisiene, de ex. în „Lui Sestin" a lui Horatius: „La semnul ei cântari s'aprind", sau să abuzeze de perifraza, fără să poată totuși exprima ideea originală, ca în versurile:

„Ajuns acolo inzadar
Pentru a ospățului domnie
Vei arunca doritul zar",

în loc de „Nec regna vini sortiere talis", sau să recurgă la nepotriviri, ca: „Ce o da țărâna cerului" în loc de pământului, ori mai adectiv și ca idee și ca expresie, a *câmpului* în versul „Quem ferunt terrae solutae".

Aceste mici inconveniente oricarei tălmăciri din antici sunt însă în număr atât de redus încât aproape nici nu trebuiau relevate.

Ceea ce interesează și unde tălmăcitorul a reușit, este nu numai exactitatea redării ca fond, ci mai ales ca poezie, exprimarea poetică a fondului, într'o nesfârșită variație de ritm, rimă și frumuseți stilistice.

In privința aceasta, printr'o alăturare a textelor traduse până acuma cu originalul, tălmăcirile d-lui P. Stati pot fi socotite cu drept cuvânt între primele. Lectura acestor tălmăciri e nu numai folositoare, ci și necesară, tuturor acelora care nu au norocul să poată gusta în original frumusețea clasicismului latin.

Gr. Rațiu

* * *

Petre Stati. Chemarea Soarelui. *Poeme, Casa Școalelor, 1943.* — D. Petre Stati este unul dintre cei mai abili mânuitori ai versurilor din ultima vreme. Sub pana D-Sale cuvintele se'nșiruie în sonorități de adevărată vrajă, indiferent din ce epoca a culturii românești ar veni și indiferent ce localitate de bastină ar avea. Prinse de sufletul poetului ca aschiile de piatră pe un mozaic bizantin, ele se alătură într'un ritm de muzicalitate minora, de pe platforma căruia autorul invocă lumina soarelui, cerându-i să-i încălzească sufletul și să-i topească brumele. Provocate de învârtejirea patimilor omenești, adumbritoare de viață, poetul ajunge la concluzia că:

Prea multe frunze vestede s'au strâns
Teanc după teanc pe-al inimii pământ
Înăbușite'n patimă și plâns... *(Așteptări)*

în consecinţa îşi propune o atitudine de descătuşare faţa de tot ce-i opreşte şi aduce a mocirlă, dorind să tresalte numai în faţa frumosului şi să se înalţe peste toate nimicniciile.

Asemănându-se dintr'un anumit unghi de vedere cu P. Cerna, nu reuşeşte să-şi însuşească acea consistenţă de piatră, cu ajutorul căreia filosoful mort prea timpuriu dădea părţilor slabe ale omenirii interpretări, atenuante, insistând continuu pentru o ridicare spre astral. Îl împiedică dela aceasta sufletul plăpând şi predispus către tristeţe. Chiar dacă, uneori, colcăie de revoltă şi-şi manifestă anumite repulsii, ca'n versurile:

> Urăsc pe cei ce balta desgustului desfoaie,
> Ducând în vârf de pană cerneală cu noroaie,
> De parcă n'am fi pururi sătui de acest calvar.
>
> *(Făuritorului de vis)*

totuşi nu-şi schimbă atitudinea, ci doar se mărgineşte să sesizeze patimile şi să le încingă în cătuşele desaprobării. Oscilând între satiră şi elegie, volumul d-lui P. Stati îl prezintă ca pe un poet cerebral, cu versul înciorchinat de gând greu şi cu figurile de stil filtrate până la cele mai stilizate metafore. Înclinând către descrierea naturii, autorul o colorează mai mult în estopări de vis, fără precizări şi fără contur tare. De multe ori această natură e prinsă numai în declinul luminii la apus sau serveşte ca simplu pretext pentru un întreg şir de imagini ce se încalecă şi se fugăresc până la capătul poeziei. Alte dăţi, tot ea e minunat termen de comparaţie pentru psihicul poetului, ajutându-l să şi-l disece până'n fund şi apoi să-l ofere lectorului analizat în toate componentele.

Înmiresmat pe ici colo cu parfumul literaturii clasice, din care se evidenţiază în special Horaţiu şi cu cel al poeziei româneşti de unde nu lipsesc Eminescu, Cerna, Topârceanu, Pillat şi Coşbuc, volumul d-lui Petre Stati este o revărsare de talent, şlefuit cu gust şi simetrie.

* * *

A. Bolohan, Viorile Azurului, *Sonete, Editura Cercului „Bucovina literară", Cernăuţi, 1943.* — „Viorile azurului" sunt realizări poetice care trec peste cele două volume de epigrame ale d-lui Apolo Bolohan, „Catrenele mele" şi „Epigrame", situându-se, artisticeşte, pe un plan mai ridicat decât ele. Dacă în epigramele amintite spiritul caustic nu era repartizat în egală măsură de-a lungul lor, neizbutind, întotdeauna, să înflorească zâmbetul de efemeră satisfacţie, dela catren la catren, „Viorile azurului", în schimb, prezintă un tot mai închegat şi mai unitar din punct de vedere al vibrării lirice.

Desgur, procesul de cristalizare al formei încă nu şi-a spus ultimul cuvânt nici aici, dar drumul parcurs, dela primele încercări şi până la „Viorile azurului", marchează o reală străduinţă spre colina definitivării.

Datorită ei, poezia d-lui Apolo Bolohan capătă modulări şi prospeţime, ajungând să angajeze atenţia lectorului şi s'o ţie trează până la capăt.

În „Viorile azurului" cetitorul nu mai găseşte un Apolo Bolohan în postură ironică, gata să sarjeze anumite situaţii şi defecte omeneşti surprinse în vâltoarea vieţii. Placheta scoate la lumină o nouă latură a poetului, necunoscută până acum. Scoate tocmai reversul medaliei, relevând o melancolie caracteristică ce se desprinde din toate cele treizeci de poezii ale cuprinsului, ca un abur uşor în zilele de toamnă. Ea nu scoboară la note întunecate şi sumbre, ci se menţine la suprafaţa unui regret uşor, după vremuri trecute şi oameni dispăruţi.

Sentimentul acesta nu-i alimentat de o tematică anumită, care să susţie în ţesătura strofelor, ci doar de o îndemânare descriptivă de resurse remarcabile. În conturarea naturii, d. A. Bolohan manifestă predispoziţie, în special, către cea urbanizată şi străină meleagurilor noastre. Decorul la D-Sa, îl formează lagune somnoroase şi întinse, gondole cu creasta poleită în aur, cetăţi străvechi, cu ziduri de piatră şi chiparoşi plângători ca „fetele despletite". Cu asemenea elemente pastelistice, d. A. Bolohan calcă uneori, pe urmele lui Eminescu, împrumutându i până şi muzicalitatea:

> San Marc din veac legenda-şi spune
> Că dogii n'au trecut în nălucire
> Şi că'n palat vin tainic să se'nşire
> Când soarele, pios, în mări apune. *(Inscripţie veneţiană).*

Motive autohtone sunt puţine. Ele nu alcătuiesc decât pridvorul poetic al autorului de unde acesta cuprinde, cu privirea, îndepărtatul peisaj al Mediteranei. Ahtierea după tinturile calde ale Italiei e atât de pronunţată la d. A. Bolohan, încât se înscrie până şi'n confesiunile-i sufleteşti:

> Mi-e dragă noaptea caldă şi senină
> Şi calmă ca un grai de serenadă.
> Mi-e dragă noaptea, ca o colonadă
> De marmoră, din ţara cea latină
>
> *(Imn pentru noapte)*

Dragostea de exotic rămâne o notă constantă a d-lui A. Bolohan. Ca s'o întreţie poetic, autorul face incursii şi în clasicism, izbutind, în felul acesta, să dea poeziei un suflu aparte. Persistenţa cu care îşi adună

* * *

Antoni Mistakidi: Sintomoi statomoi sit sighroni roiman potisi. Salonic 1943. — D. Anton Mistakidi a scos, de curând, la Salonic, o antologie a poeziei româneşti contemporane, în traducere grecească. Antologia cuprinde pe Nichifor Crainic, V. Voiculescu, Adrian Maniu, Lucian Blaga, Ion Minulescu, G. Bacovia, Tudor Arghezi, N. Davidescu şi I. Vinea. Fiecare din poeţii amintiţi e prezentat în scurte date biografice, menţionându-se, la sfârşitul lor, şi operele mai însemnate.

În felul acesta poezia noastră trece graniţa ţării din ce în ce mai mult, dând posibilitate şi poporului greu s'o cunoască în tot ce are mai caracteristic şi mai de calitate.

D. Anton Mistakidi nu-i la prima lucrare de asemenea gen. D-lui i se mai datoreşte una asupra lui Grigorie Xenopol şi alta asupra lui Eminescu.

* * *

Anuarul Liceului Naţional *din Iaşi, pe anul 1941—1942,* iese din cadrele anuarelor obişnuite prin faptul că nu se rezumă numai la partea administrativă a şcolii, ci prezintă şi un compartiment bogat, de cuprins ştiinţific-literar. Îl semnează pene cunoscute ca: Gh. Ungureeanu, neobosit cercetător în ale trecutului, Petre Stati, poet de gingaşe forme lirice, D. Ciurea, specializat în chestiuni de ordin istorico-bisericesc, C. Turcu, Gh. N. Fintescu, Gh. Munteanu, Gh. Florea, Zoe Claudian, Gh. Bălteanu, Olga I. Comănescu, Mihai Costachescu şi Traian Gheorghiu.

Denotă de aici că buchetul de profesori dela Liceul Naţional din Iaşi nu se limitează, în activitatea lui, numai la orele de clasă, ci lucrează şi în afara lor, preocupându-se de chestiuni ce trec peste satisfacţiile de moment ale omenescului, ca să se întrunească în vreme cu toată puterea de cercetare şi de aprofundare a autorului. E un semn acesta, că mai există o categorie de muritori, care nu vieţuiesc zadarnic pe scoarţa pământului, ci caută să-şi justifice existenţa în înţelesul înalt al cuvântului.

Traian Cantemir

* * *

Tribuna, *Braşov, număr festiv de 1 Decemvrie 1943.* — Am în faţa mea numărul festiv al ziarului Tribuna din Braşov, apărut cu prilejul serbării naţionale dela 1 Decemvrie.

Este un număr într'adevăr impozant, de 96 de pagini, este o realizare extraordinară din orice punct de vedere. Numai în timpuri antebelice, marile cotidiane ca Universul îşi puteau permite acest lux odată la 50 de ani, iar în provincie numai odată, ziarul „Patria" dela Cluj a ajuns aceste proporţii.

Dar numărul acesta nu ne interesează numai ca volum, ci mai ales ca fond. În acest număr festiv se oglindeşte foarte viu toată viaţa de glorie şi de sbucium a Ardealului românesc: istorie şi literatură, ştiinţă şi poezie etc., în cuvinte şi în imagini. Este o adevărată monografie.

Colaborează la număr de-a-valma poeţi şi oameni de ştiinţă, din timpurile noastre şi de altădată, din Ardeal şi din celelalte provincii Româneşti. Că a putut să apară în aceste timpuri un ziar de provincie în atari proporţii şi în atari condiţii literare şi ştiinţifice, — realizare pentru care n'avem destule cuvinte de apreciere — este dovada capacităţii ziariştilor dela acel cotidian. Iată ce pot realiza gazetari de rasă, contopiţi sufleteşte cu provincia unde scriu! Ar putea servi ca pildă şi pentru alţi gazetari şi pentru alte ziare de provincie.

C. L.

„REVISTA BUCOVINEI"

Cuprinsul anului II (1943)

Versuri

	Pag.
Anton S.: Împlinire	497
Antonescu Georje: Instrămare	16
— Cum stărue cântul lor	318
Arinaru V.: Țesătoarea	145
— La coasă	301
Bîcu Radu. Einsamkeit (trad. din M. Eminescu)	190
— Warum wiegst, du Wald, dein Laub (trad. din M. Eminescu)	298
Bolohan Apollo: Taine	144
— Reverie	440
Bogaci Aurel: Viaţa	383
Bontaş N. I.: În toamnă	36
Cârdei Adelina: Bună dimineaţa	18
— Copilărie	130
— Stihuri pentru primăvăra	176
— Poem pentru Vladi	228
— Prinos	302
— Psalm	347
— La Putna	421
— Târg natal	472
— Singurătăţile	560
— Extaz	585
— Rugă	585
Cârdei Ion: Punte	17
— Pe munte	66
— Extaz	227
— Destin	298
— Clăi de fân	326
— Clăi de grâu	377
— Octombrie	412
— Alai de ciori	559
— Alai medieval	602
Chelariu Traian: Scrisoare poeţilor bucovineni	384
Coca Ghedeon: Rămas bun	414
— Liniște pe gând	548
— Steaua	603
— Păianjenul	287
Drumur George: Solemnele culmi	120
Fonea George: Pe-aici vânătorii de munte	

Pag.

Fonea George: Ceas de Septembrie . . . 471
Frunte B.: Scrisoare tristă şi săracă . . . 436
— Acolo unde ni se culcă soarele . . . 472
— Cântec de leagăn . . . 549
Gherasim Vasile: Se naşte Dumnezeu . . . 54
— Mare . . . 55
Humoreanu Leon: Am ascultat . . . 184
Lianu Teofil: Munţi de iarnă . . . 184
— Moartea gravorului iconar . . . 422
Loghin Dimitrie: Terţine . . . 143
— Prevestire . . . 182
— Vegheri . . . 183
— Tata . . . 189
— Linişti . . . 230
— Iata-mă în dar . . . 387
— Panerul cu rod . . . 427, 607
Marian Liviu: Prietenii . . . 9
— Tablouri flamande . . . 111
Noveanu Gheorghe: Ianuş . . . 37
— Nu mă huli . . . 142
— Cine-a numărat ghioceii . . . 290
Pătrăuceanu George: O umbră rămâne pe culmi mai departe . . . 415
— Final erotic . . . 560
Pimen Constant: Venerei (trad. din Horaţiu) . . . 420
— Sclavei (trad. din Horaţiu) . . . 420
— Mistreţul (trad. din M. Maccari) . . . 435
Plop Teodor: Evocare . . . 183
Puşcariu Oltea: La poarta aşteptarilor . . . 567
Robeanu T.: Voevodul . . . 212
— Cântec vechiu . . . 213
— In bolta de la Craiul Negru . . . 214
— In cârşma verde . . . 215
— Un mort . . . 215
Roşca Ion: Neohaiduceasca . . . 460
— Dorinţă . . . 460
— Cântecul străzilor . . . 461
— Rugă . . . 461
— Paloşul . . . 461
— Nud . . . 462
Roşca Nicolai: Monologul ostaşului căzut . . . 286
— Sfârşit improprin . . . 325
— Elegie . . . 421
Şandru Leon: La Voroneţ . . . 402

Pag.

Sânger Aurel: Gheorghiţa Miron . . . 65
— Versuri pentru Dulcineea de Toboso . . . 175
— Pentru copilul nostru . . . 229
— Domniţă bizantină . . . 325
Stoica Tudor P.: Din caerul vremii . . . 191
— Cu toamna prin grădină . . . 305
Iăutu Nicolai: Fulgi, lună şi morţi . . . 36
— Scrisoare tânărului poet . . . 132
— Imbătrânim . . . 237
— Poem de început . . . 299
— Moarte albă . . . 345
— Secetă . . . 367
— Cerul din fântâna mea . . . 422
— Pleci . . . 497
— Om . . . 548
Ivaciuc-Albu N.: Lui Li Tai Pe . . . 66
— Von den Hunderten von Masten (trad. din M. Emineşcu) . . . 612
Iodoran George: Somn . . . 141
— Arheologie . . . 299
— Autumnală . . . 559
Vicol Dragoş: Poem cinegetic . . . 301
— Preludiu . . . 346
— Rugă . . . 489
— Orele ard . . . 567
— Maria . . . 602
Vitencu Dragoş: Peisaj bucovinean . . . 16
— Uliţa dintre pomete . . . 230
Voevidea George: Glosia . . . 167
— Bucovina . . . 227
— Sonet în zale . . . 285
Zaharia E. Ar.: Ţarm . . . 18
— Hora albă . . . 121
— Ciobanii . . . 290
Zegreanu Emil: Mi-e frunte . . . 121
— Primăvară crudă . . . 176
— Au tresărit caişii . . . 236
— Troiţa de cais . . . 303
— Paianjeni de lumină . . . 344
— Cum pot să te uit . . . 440
— Zilele plâng . . . 488
— Drumuri basarabene . . . 550
— Prea multă lumină . . . 603

Proză beletristică

Pag.

Antonescu George: Spre țărmul de lumină . . . 192
— Viesparul . . . 551
Băcu Areta: Livada bunicii . . . 78
Bogaci Aurel: Pânza de păianjen . . . 231
Cantemir Traian: Bucurie frântă . . . 388
Marian Liviu: Răzbunarea . . . 5
Plop Teodor: Sinteze fatale . . . 278
Porumbescu Iraclie: Pronumele meu strain, mântuitor . . . 157
Sânger Aurel: Sfânta Vineri . . . 38
— Balaurul . . . 133
— Mărința . . . 291
Teliman Mihai: Cuvine-se cu adevărat . . . 319
Vasiliu Aurel: Pan Lazar . . . 423
— Idol năruit . . . 561
— Dragoste și moarte . . . 586
Vitencu Dragoș: Părintele Iraclie . . . 169
— „Cyprian, Sohn des Herakles" . . . 268
— Sosește domnul Carol Miculi . . . 463

Studii

Balan Silvia T.: Stupca lui Ciprian Porumbescu . . . 272
Bodnărescu Leonida: Căutarea gazdei . . . 604
Cantemir Traian: O stilnitoare bucovineană uitată: Elvira Lomoș de Reuss . 177
— Ciprian Porumbescu . . . 257
Cârdei Ion: Rânduri pentru opera lui Bucevschi . . . 114
Hurmuzachi Alecu: Carele e caracterul și tendința învățământului public la noi 364
Loghin Constantin: Vasile Gherasim . . . 49
— T. Robeanu . . . 209
— Alecu Hurmuzache . . . 361
— Iancu Flondor . . . 513
Livadă Melania: Comedia inteligenții: Giovanni Papini . . . 396
— Despre o nouă getică și autorul ei . . . 430
Luța Ion: Sculptorul Ion Pașlea . . . 238
Luța Petre: Bucovina văzută de F. X. Knapp . . . 67
— Portretele lui Ep. Bucevschi . . . 122
Maxim Burdujanu G.: C. Porumbescu în sculptură Bucovinei . . . 288
Morariu Leca: Ep. Bucevschi în corespondența lui C. Porumbescu . . . 102
— Iraclie Porumbescu . . . 153
— Mihai Teliman . . . 313
Morariu Victor: In amintirea lui Liviu Marian . . . 1
— Centenarul lui Leon Goian . . . 577

Pag.

Negură Ion: George Popovici, cercetător al vechiului drept românesc . . . 218
— Mărturii recente cu privire la continuitatea poporului român în Dacia . 416
Nimigeanuu George: Considerațiuni antropogeografice asupra Bucovinei . . 473
Pop Augustin Z. N. Despre Aglaia Eminescu, sora poetului, în Bucovina . 19, 81
— Intre Eminescu și V. Gherasim . . . 61
— Psalmi și psaltiri versificate în Europa . . . 327
— Intâia carte de intenție poetică . . . 385
— Duiliu Zamfirescu, începător . . . 438
— Alt plagiat . . . 498
Vasiliu Aurel: Adnotări pe marginea începuturilor literaturii în limba română 490
Vitencu Alexandru: Documente vechi în Bucovina . . . 185
Vitencu Dragoș: Epaminonda Bucevschi . . . 97
— Tudor Flondor . . . 409
Zaharia E. Ar.: Poetul Ion Roșca . . . 457

Amintiri, diverse

Gherasim Oreste: V. Gherasim la Viena . . . 56
Gherasim Vasile: Din jurnalul intim . . . 57, 64
Hacman Maximilian: 11 Octombrie 1918 . . . 530
Iliuț Emanoil: Din însemnările lui Leon Goian . . . 581
Jitariu Procopie: Rea știință (folclor) . . . 609
L. C.: Unirea Bucovinei . . . 521
Morariu Leca: T. Robeanu către Teofil Patraș . . . 216
— Porumbescu inedit . . . 263
— O inedită scrisoare a lui C. Porumbescu . . . 264
Marian Liviu: Despre moarte . . . 12
— Fragment dintr'o scrisoare . . . 15
Moldovanu Dimitrie: Liviu Marian în Basarabia . . . 13
Porumbescu Ciprian: La lună, compoziție inedită . . . 261
Poșta redacției . . . 512
Icaciuc Albu N.: Studentul Liviu Marian . . . 10
— Vasile Gherasim, omul . . . 59
— O amintire despre Mihai Teliman . . . 222
— Opera lui Tudor Flondor . . . 413
— O amintire despre Iancu Flondor . . . 518
Usatiuc Claudiu: Peste Măgura Tihuței spre Arad . . . 533
Vitencu Alexandru: Zapis de vânzare din 1826 . . . 300
V. D.: După un sfert de veac . . . 540
— Consiliul cultural al Bucovinei . . . 542

Pe urmele vremii

A. G.: Academiile „Armoniei" (147), Cursurile duminicale (148). Institutul de cultură italiană (148). Tineri compozitori bucovineni (197).

Cîrdei Ion: Ep. Bucevschi, gloria picturii arborosene (618).
D. C.: Bilanţuri literare (47).
Livadă Melania: Criticul P. Constantinescu (506), Comentarii geografice (620).
Loghin Constantin: Anglofilii (45), Mania traducerilor (198), La plecarea generalului guvernator C. Calotescu (247).
M. I.: 50 de ani de la moartea ziaristului Pompiliu Piposin (146).
Morariu Leca: † Dr. Ioan Broşu (246), † Grigore Mărculescu (246), Vitrină Porumbescu (349), Acelaş Gh. Oprescu (613).
Negură Ion: Bucovineni peste hotare: Viorica Ursuleac (197), Actualitatea lui G. Popovici (245), Contribuţii la istoria culturală a Bucovinei (441), Pe marginea unei cărţi şi a unei pomeniri (502), Expoziţia pictorului Eugen Drăguţescu (504)
Novacu Gheorghe: Expoziţia de pictură Leon Hruşca (403).
Pop Augustin Z. N.: Profesorul M. Dragomirescu (48), Festiv scriitoricesc (89), Casa cu trei fete (199), Meşterul nostru (571), Teatrul Muncă şi Lumină cernăuţean (572).
Rev. Buc.: Un scurt popas (44), Adunarea generală S. S. B. (504), Noi membri S. S. B. (506), Noul comitet S. S. B. (506).
T. N. A.: Două portrete de Bucevschi (146), Noaptea Sf. Gheorghe (148), Eugen Maximovici (350).
S. M.: Cîntul românesc la Praga (91), Cuvîntul bisericei faţa de literatura frumoasă (200), Facultatea noastră de teologie (248), C. Porumbescu la Cehi (303).
Vasiliu Aurel: Intre regionalism şi românism literar (90), Estetic şi religios (90), Dialog despre poezie şi critică (119), Dela Caragiale la M. Teliman (348).
V. D.: Teatrul Naţional (47), Universitatea liberă (47, 616), Bustul lui D. Onciul (48), S. S. B. intre raniţii din Lemberg (147), Cura de conferinţe (147), Gangsterie literară (198), Societatea pentru cultură (199), † Tony Bulandra (199), Filmul romanesc (199), Culturalizarea maselor (247), Biblioteca Societăţii pentru cultură (248), Activitatea „Armoniei" (248), Un muzeu şi o reuniune muzicală (304), Moaşte bucovinene (304), Şezători clandestine (305), Şi altfel de şezători (305), Otsesia inaintaşilor (305), Poetul George Voevidca (306), Bucovina literară (306), Cremona Italiei (306), Societatea filarmonică (351), Societatea scriitorilor bucovineni (351, 442), Alma mater (351), † Eugen Lovinescu (352), † T. Pişani (352), George baron Loewendal (352), Grădina cu visători (352), Mihai Teliman (352), Al. Hurmuzachi, doctrinar naţionalist (403), Pinacoteca Societăţii pentru cultură (403), † Horia Creangă (403), Teatrul Naţional din Odesa (403), Aurel Vlaicu (442), Paul Morand (442), Pe urmele preistoriei (442), Manăstirile bucovinene (443), Corul catedralei (443), Cinematografia românească (443), Conferinţele „Bucovinei literare" (509), Concursul de jocuri şi cîntece (509), † Christea Geagea (569), Arcăşiile (569), Prietenii istoriei literare (569), Duduia Profiriţa Sadoveanu (570), Pro domo (570), Almanahul ziarului „Timpul" (571), Dimitrie Onciul (615), Universitatea cernăuţeană (615), Bustul lui Eminescu la Cernăuţi (615).

Secţia Storojinet a Societăţii pentru cultură (616). Tipografia „Mitropolitul Silvestru" (616), Traducerile (617), Etica naţională a lui M. Sadoveanu (617).
Z. E. Ar.: † A. V. Macri (613), Al. Popescu-Telega, hispanist (613).

Cărţi şi reviste

A. G.: Luminătorii (407), Transilvania (407), Revista limbii şi culturii germane (408).
Bîcu Areta: Magda Isanos: Poezii (450).
Cantemir Traian: L. Morariu: Eminescu (94), Silvia T. Balan: „Groza" lui Alexandri (94). T. Lianu: Carte de cruciat (204), L. Mihnea: Strune de argint (205). T. P. Stoica: Prin ţara sufletului meu (306), Dr. V. Vertan: Omul adevărat (397), George Voevidca: Pro patria (353), D. Petraşincu: Cura şi dragostea (354). I. Sugariu: Ţara de foc (355). Seb Popovici: Iarba fiarelor (448), P. Stati: Chemarea soarelui (629). A. Bolohan: Vorile azurului (630), Antoni Mistakidi: Sintomoi statomoi sti sighroni roiman p t si (631). Anuarul liceului naţional (632).
C. I.: Deşteptarea (455).
I. C.: Bucovina medicală (95), Căminul nostru (95), Gazeta Transilvaniei (96).
Frunte B.: Convorbiri literare 453).
Hoyek Melania: Pentru o filosofie românească (253).
Isac Dumitru: Kant in traducerea lui Traian Brăileanu (409).
Livadă Melania: Lucian Blaga, Vrăjitorul (356), Două reviste filosofice (406).
Loghin Constantin: Transilvania (96), Fat Frumos (151, 576), Voinţa şcoalei (151), Bucovina literară (152), Viaţa Basarabiei (152, 207), Luceafarul (208), Reviste şcolare (208), E. Camilar: Cordun (250). T. Balan: Corespondenţa lui Gh. Tofan (623), L. Şandru: In urma anilor (624), Manăstirile bucovinene (624). Tribuna (632).
Picin Leandru G.: G. Drumur: Suflete de azur (249).
Pop Augustin Z. N.: V. Grecu: Invăţăturile lui Neagoe Basarab (150), Despre T. Arghezi şi „Vremea" (206), D. Smionescu: Reabilitarea Literaturii vechi, Spiritul critic in istoriografia veche românească (446), T. Racoţă: Mitropolitul Simion Ştefan (447).
Roşiu Grigore: Cl. Isopescu: Lingua, letteratura e storia romena in Ispagna (93). Eminescu şi influenţele germane (252), N. N. Munteanu: Nuvela şi romanul românesc peste hotare (574), P. Stati: Antologie latină (627).
S. M.: Candela (455).
T. N. A.: Al. Popovici: Luptele naţionale din cellalt veac (95), M. Eminescu: Gedichte, übersetzt von L. Tomanaga (572), Al. Popovici: 25 de ani de la Unirea Bucovinei (627).
Vasiliu Aurel: V. Carianopol: Poeme de pe front (308), D. Almaş: Meşterul Manole (310), D. Ciurezu: Cununa soarelui (359), Două romane de Radu Tudoran (360), G. Noveanu: Laude (404), C. V. Gheroghiu: Ultima oră (452), N. T. Aibu: Poezii chinezeşti (621).

VERIFICAT
2007

V. P.: Cei trei Crişuri (207), P. şi L. Erizzio: Viaţa avocatului (311), Viaţa ilustrată (311), Reviste ieşene (312), Reviste de specialitate (312), Reviste şcolăreşti (312), Meridian (408), G. Tepelea: Plugarii condeeri din Banat (512), Credinţa (454), I. Porumbescu reeditat (512), N. P. Vaidomir: Originea Dacă a macedonenilor preromani (575), B. Fruntc: Ogoare şi luceferi (625), Gh. P. Cramarinc: Românii de peste Bug (626).

Clişee în text

Pag.

Bucerschi Epaminonda: Doina 99
— Tatăl pictorului 107
— Mitropolitul Silvestru 115
— Nănăşica 117
— Constantin Popovici 119
— Teofil Bendella 123
— Soţia preotului Remey de Herseni 127
— Preotul Mândrilă 129
Cârdei Ion: Bustul lui C. Porumbescu la Suceava 283
Knapp F. X.: „Piaţa Cernăuţilor" 67
— „Uliţa mare la Cernăuţi" 69
— „Sfinţirea apei la Cernăuţi" 71
Păşlea Ion: Altarul bisericii Pojorâta 236
— Bustul lui S. Fl. Marian 241
Fotografii: Bejan Dionisie (523), Drogli Aglaia (89), Flondor Ianeu (515), Knapp F. X. (73), Palatul naţional din Cernăuţi (526). Un colţ din muzeul lui C. Porumbescu (267), Generalul Zadik (529).

Anexe:

La No. 1: *Liviu Marian:* Manuscris facsimil şi *Ion Cârdei:* Portret.
La No. 2: *Knapp F. X.:* „Văzuta Cernăuţilor"
La No. 3: *Ep. Bucerschi:* Ţigănaş şi Han la Brăila
La No. 4: *Ep. Bucerschi:* Sfânta năframă.
La No. 5: *Ion Cârdei:* Gravură.
La No. 6: *Ion Cârdei:* Bustul lui C. Porumbescu şi *G. Bilan:* Bustul lui C. Porumbescu.
La No. 7: *Mihai Teliman:* Două studii în cărbune.
La No. 8: *N. Grigorescu:* Păstorita şi *St. Luchian:* Cerşetor.
La No. 9: *Ep. Bucerschi:* Două faianţe.
La No. 10: *Ep. Bucerschi:* Mica florăreasă şi Moşneag.
La No. 11: *Ep. Bucerschi:* Ştefan cel Mare
* * * Cernăuţi, Monumentul Unirii, detaliu (fotografie)
La No. 12 *Ep. Bucerschi:* Naşterea Mântuitorului
* * * Frescă exterioară la Voroneţ (fotografie).

Primite la redacţie

C. Loghin: *Societatea pentru cultură la 80 de ani.* Istoric şi realizări. Edit. „Mitropolitul Silvestru". Cernăuţi 1943.

C. Loghin: *Chestiuni de limba română pentru bacalaureat.* Ed. VI-a. Edit. „Mitropolitul Silvestru". Cernăuţi 1943.

Eusebiu Camilar: *Prăpădul Solobodei; roman.* Ed. „Cartea Moldovei". Iaşi 1943.

Petru Gh. Savin: *Teatru pentru popor.* Ed. Remus Cioilec. Bucureşti 1943.

Mitropolia Bucovinei: *Calendar creştin pe 1944.* Cernăuţi 1943.
Anuarul liceului ort. de fete „Elena Doamna" pe 1942/43. Cernăuţi 1943.

Reviste: *Gândirea* (Bucureşti, Noembrie 1943). *Cetatea Moldovei* (Iaşi, Decembrie 1943). *Luceafărul* (Sibiu, Decembire 1943). *Symposion* (Bucureşti, Octombrie 1943). *Basarabia literară* (Chişinău, Noembrie şi Decembrie 1943). *Bucovina literară* (Cernăuţi, Noembrie şi Decembrie 1943). *Revista „Elena Doamna"* (Cernăuţi, Anul 1943/44. Nr. 1). *Crăişorul Munţilor* (Braşov 1943).

Ziare: *„Cetatea Hotinului"*, Hotin, *„Dacia"*, Timişoara, *„Ţara"*, Sibiu, *„Rampa"*, Bucureşti, *„Bacăul"*, Bacău, *„Gorjanul"*, Tg.-Jiu, *„Basarabia"*, Chişinău, *„Acţiunea"*, Bucureşti, *„Moldova"*, Iaşi, *„Deşteptarea"*, Cernăuţi, *„Raza"*, Chişinău, *„Gazeta Transilvaniei"*, Braşov, *„Împărţialul"*, Ploeşti, *„Tribuna Ardealului"*, Cluj, *„Foaia Poporului"*, Sibiu, *„Popasul"*, Câmpulungul-Moldovenesc, *„Detunata"* Alba-Iulia.

* * *

Opiniile exprimate în articolele şi recenziile publicate în revistă nu angajează redacţia, ci numai pe autorii respectivi.

* * *

Numărul pe Ianuarie 1944 al „Revistei Bucovinei" va fi închinat lui George Tofan şi revistei „Junimea literară" de la a cărei apariţie se împlinesc 40 de ani.

Începând din Ianuarie 1944, „Revista Bucovinei" va apare în format mărit şi în condiţiuni tehnice îmbunătăţite.

TIPOGRAFIA „MITROPOLITUL SILVESTRU", PIAȚA UNIRII Nr. 3

Prețul 50 Lei